

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL POLİTİKA AÇISINDAN OKUL ÖNCESİ
EĞİTİME YÖNELİK UYGULAMALAR: İNGİLTERE,
FİNLANDİYA VE TÜRKİYE ÖRNEKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlknur ŞEMŞEK

**Enstitü Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Politika**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

HAZİRAN – 2015

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL POLİTİKA AÇISINDAN OKUL ÖNCESİ
EĞİTİME YÖNELİK UYGULAMALAR: İNGİLTERE,
FİNLANDİYA VE TÜRKİYE ÖRNEKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlknur ŞEMŞEK (137205007)

Enstitü Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Politika

Bu tez 17/06/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

Prof. Dr. Eyüp ZENGİN

Doç. Dr. Muharrem ES

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İlknur ŞEMŞEK

17.06.2015

ÖNSÖZ

3 ana bölümden oluşan çalışmamın yazımı sırasında İngiltere ve Finlandiya'da bulunmam nedeniyle, bu ülkelerdeki eğitim kurumlarını gezmek ve okul yetkilileriyle görüşmek, ayrıca sınıf uygulamalarını birebir gözlemlemek olanağını bulduğum için öncelikle Finlandiya Turku C.O. Malmin İşitme Engelliler Okulu'na, Moision Ortaokulu'na, Wainö Aaltosen İlkokulu'na, İngiltere Watford Holywell İlkokulu'na, ve İstanbul İrfan Koleji'ne desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Çalışmamın her aşamasında katkısını esirgemeyen, hem akademik hem de kişisel özelliklerini kendime örnek aldığım, sonsuz saygının yanında çok sevdiğim değerli hocam Prof. Dr. Elif Yüksel Oktay'a her zaman yanımda bana destek olduğu için sonsuz teşekkür ederim. Son olarak; tez konusu belirleme aşamasında yardımcı olan dayım Genç Tuti'ye, tezimi ayrıntılı bir şekilde okudukları için Zehra Mendi Doruathlı'ya ve Nurhayat Şimşek'e, bana her türlü güveni veren, her koşulda yanımda olduğunu bildiğim ve inandığım aileme, özellikle benden maddi ve manevi hiçbir desteği esirgemeyen annem Kıymet Hava Şimşek'e çok teşekkür ederim.

İlknur ŞEMŞEK

17.06.2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE: SOSYAL POLİTİKA, EĞİTİM VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KAVRAMLARI	4
1.1. Sosyal Politika Kavramı.....	4
1.1.1. Dar Anlamda Sosyal Politika	5
1.1.2. Geniş Anlamda Sosyal Politika	5
1.1.3. Tarihsel Gelişim	5
1.1.3.1. İngiltere’de Sosyal Politika.....	7
1.1.3.2. Finlandiya’da Sosyal Politika	11
1.1.3.3. Türkiye’de Sosyal Politika.....	12
1.2. Eğitim Kavramı.....	15
1.2.1. Okul Öncesi Eğitim Kavramı	16
1.2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları ve İlkeleri	17
1.3. Sosyal Politika ve Eğitim İlişkisi	17
BÖLÜM 2: İNGİLTERE, FİNLANDIYA VE TÜRKİYE’DE EĞİTİM VE ÖĞRETİMİN GENEL YAPISI	19
2.1. İngiltere’de Eğitim ve Öğretim	19
2.1.1. Okul Öncesi Eğitim ve Öğretim.....	21
2.1.2. İlköğretim	22
2.1.3. Ortaöğretim	22
2.1.4. Yükseköğretim	22
2.1.5. Özel Eğitim ve Öğretim	23

2.1.6. Eğitimin Finansal Yapısı	24
2.2. Finlandiya’da Eğitim ve Öğretim.....	24
2.2.1. Okul Öncesi Eğitim ve Öğretim	28
2.2.2. İlköğretim	28
2.2.3. Ortaöğretim	29
2.2.4. Yükseköğretim	30
2.2.5. Özel Eğitim ve Öğretim	30
2.2.6. Eğitimin Finansal Yapısı	31
2.3. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim	31
2.3.1. Okul Öncesi Eğitim Ve Öğretim	34
2.3.2. İlköğretim	34
2.3.3. Ortaokul ve Ortaöğretim	35
2.3.4. Yükseköğretim	35
2.3.5. Özel Eğitim ve Öğretim	36
2.3.6. Eğitimin Finansal Yapısı	37

BÖLÜM 3: İNGİLTERE, FİNLANDIYA VE TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİME YÖNELİK BAZI SOSYAL POLİTİKA VE UYGULAMALAR

39

3.1. İngiltere	39
3.1.1. Çocuk Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlar	39
3.1.1.1. Çocuk Yoksulluğu	39
3.1.1.2. Sosyal Yardımlar	41
3.1.2. Çocuk Bakım Üniteleri.....	42
3.1.3. Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği.....	43
3.1.4. Engelli Çocuklar İçin Politikalar	44
3.1.5. Diğer Uygulamalar	48
3.1.5.1. Durum Değerlendirme Sistemi (Assessment Framework)	48
3.1.5.2. Ortak Değerlendirme Uygulaması (Common Assessment Framework-CAF)	49
3.1.5.3. Şikayet Etme İşlemi	50
3.2. Finlandiya.....	51
3.2.1. Çocuk Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlar	52
3.2.1.1. Çocuk Yoksulluğu	52

3.2.1.2. Sosyal Yardımlar	52
3.2.2. Çocuk Bakım Üniteleri.....	53
3.2.3. Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği.....	54
3.2.4. Engelli Çocuklar İçin Politikalar	54
3.2.4.1. Bireysel Eğitim Planı (Individual Education Plan-IEP)	55
3.2.5. Diğer Uygulamalar	55
3.2.5.1. Hastane ve Evde Eğitim.....	55
3.2.5.2. Farklı Dil ve Kültüre Mensup Çocuklar İçin Politikalar	56
3.3. Türkiye	56
3.3.1. Çocuk Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlar	58
3.3.1.1. Çocuk Yoksulluğu	58
3.3.1.2. Sosyal Yardımlar	58
3.3.2. Çocuk Bakım Üniteleri.....	59
3.3.3. Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği.....	60
3.3.4. Engelli Çocuklar İçin Politikalar	60
3.3.4.1. Engelliler İçin Evde Bakım.....	62
3.3.4.2. Zihinsel ve Ruhsal Engelli Bireylere Yönelik Bakım Merkezleri	62
3.3.5. Diğer Uygulamalar	63
3.3.5.1. Refakatsiz Çocuklara Yönelik Çalışmalar	63
3.3.5.2. Çocuk Destek Merkezleri	64
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA	68
ÖZGEÇMİŞ.....	75

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

Bkz: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

DfE: İngiltere Eğitim Bakanlığı

DT: Tasarım ve teknoloji

ICT: Bilgi ve iletişim teknolojisi

IEP: Bireysel Eğitim Planı

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

km: Kilometre

KPSS: Kamu Personeli Seçme Sınavı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NHS: Ulusal Sağlık Hizmeti

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

Ofsted: Eğitimde Standartlar Bürosu

PE: Beden eğitimi

PISA: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı

PSHE: Toplum ve Sağlık Eğitimi

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YÖK: Yüksek Öğretim Kurulu

yy: Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. İngiltere’de Bazı Kentlerde 1800’lü Yılların İlk Yarısında Yaşanan Nüfus Artışı.....	9
Tablo 2. İngiltere Eğitim ve Öğretim Sisteminin Temel Yapısı	20
Tablo 3. Finlandiya Eğitim ve Öğretim Sisteminin Temel Yapısı	26
Tablo 4. Türkiye Eğitim ve Öğretim Sisteminin Temel Yapısı	33
Tablo 5. Maddi Yoksunluk (deprivation) Resmi ölçütü.....	40
Tablo 6. Özel Eğitim Öğrenci Rakamları (Special Educational Needs-SEN), İngiltere, 2007-2014	47
Tablo 7. Aşamalı Zaman Limitlerinin Özeti	51

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. İngiltere'nin Dünyadaki Konumu.....	7
Şekil 2. Finlandiya'nın Dünyadaki Konumu	11
Şekil 3. Türkiye'nin Dünyadaki Konumu.....	13

YAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Sosyal Politika Açısından Okul Öncesi Eğitime Yönelik Uygulamalar: İngiltere, Finlandiya ve Türkiye Örnekleri	
Tezin Yazarı : İlknur ŞEMŞEK	Danışman : Prof. Dr. Elif Yüksel OKTAY
Kabul Tarihi : 17/06/2015	Sayfa Sayısı : XII (ön kısım) + 75 (tez)
Anabilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı : Sosyal Politika	

Bu çalışmada İngiltere, Finlandiya ve Türkiye'nin okul öncesi eğitim alanıyla ilgili sosyal politikaları ve uygulamaları incelenmiş ve sosyal politika açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Eğitimin ulusal yönlerine ve ülkelerin genel eğitim yapılarına yer verilmiştir. Avrupa Birliği üyesi olan İngiltere ve Finlandiya'nın okul öncesi eğitim grubuna yönelik sosyal politikaları incelenerek Türkiye'deki uygulamalarla aralarındaki benzerlik ve farklılıklar dile getirilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda yorum ve öneriler yapılmış ve okul öncesi eğitimin sosyal politika disipliniinde önemli bir yere sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Okul Öncesi Eğitim, Türkiye, İngiltere, Finlandiya

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title	: Applications for Early Years Education in Terms of Social Policy: England, Finland and Turkey Examples
Thesis Author	: İlknur ŞEMŞEK Advisor: Prof. Dr. Elif Yüksel OKTAY
Date of Acceptance	: 17/06/2015
Total Number of Pages	: XII (pre text) + 75 (main body)
Department	: Labour Economics and Industrial Relations
Field of Study	: Social Policy
<p>In this paper, England's, Finland's and Turkey's social policies and practices related to early years education have been examined and evaluated in terms of social policy. Second part of the thesis is given to the national aspects of education and countries' general educational structure. The research has examined England and Finland's social policies towards early years education. Similarities and differences between the two countries and Turkey applications are expressed. In research results; comments and suggestions shows that the early years education has an important role in social policy field.</p>	
Keywords: Social Policy, Early Years Education, Turkey, England, Finland	

GİRİŞ

18. yüzyıl (yy) İngiltere’inde oluşum gösteren Sanayi Devrimi’nin hemen akabinde ortaya çıkan işçi sınıfının ve ailelerinin yaşam koşulları, hükümetlerin dikkatini çekmiş ve sosyal politika alanında, “koruma” ilkesine dayalı olarak hukuki kararlar alınmıştır. Hayat koşulları iyileştirilmeye çalışılan işçi sınıfının ve ailelerinin önceliği ile birlikte, gönüllülük ilkesiyle başlayan sosyal politika ve hizmetler, günümüze kadar daha da önem kazanarak gelişme göstermiştir. Zamanla ülkeler, sosyal politika ve hizmetlerinde, işçiler, aileler, yoksullar, işsizler, yaşlılar, kimsesizler, çocuklar, engelliler ve toplumda diğer dezavantajlı olan bireyler için yenilikler yapmışlardır.

Sosyal politika alanında yapılan reformlardan en fazla pay alan alanlardan biri de eğitim olmuştur. Eğitimin insan hayatındaki yeri oldukça önemlidir. Bu uğurda tarih boyunca eğitim merkezleri açılmış ve bireyler farklı alanlarda ilk, orta yada yüksek derecede eğitim almışlardır. Kültür ve medeniyetlerin ilerlemesi eğitimin gelişimiyle mümkündür. Bu bağlamda eğitim ve öğretimin uygulandığı alanlar olarak, okullar, ön safhada olmuşlardır. Bir eğitim sisteminin oluşturulmasında göz önünde bulundurulmuş en önemli kriterler bir ülkenin iktisadi, toplumsal ve siyasi koşullarıdır. Bilinçli olarak uygulanması gereken bir süreçtir. Günümüzde hızla değişen ekonomik ve sosyal yapılar, eğitimi doğrudan etkilemekte ve dolayısı ile eğitim sistemleri de sürekli değişime uğramaktadır. 19. yüzyıldan itibaren çocuk ve gençler gerek sosyal, gerekse ekonomik yönlerden dezavantajlı duruma düşmüşlerdir. Günümüzde sosyal politikanın Oalanı olarak kabul edilen çocuk bakımı ve eğitimi, zamanla devletlerin ilgisini çekmiş ve yapılan politikalarda okul öncesi yaşlar için yenilikler düzenlenmiştir.

Okul öncesi yaş grubunun eğitimi fikri, çocuk gelişimi çalışmaları sırasında kendini göstermiştir. 17. ve 18. yüzyıl düşünürlerinin bu konudaki çalışmaları dikkat çekicidir. Okul öncesi eğitim dönemi, çocuğun doğumundan itibaren ilkokula başlayana kadar olan yıllarını kapsar. Tıbben ispatı yapıldığı gibi çocukların kişisel özelliklerini geliştirdikleri bir dönemdir. Genel olarak 0 ile 5 yaş arasını kapsayan okul öncesi eğitimin, günümüz hükümetleri tarafından sosyal politikalarına alındığı görülmektedir. Zorunlu eğitimden önce gelmektedir ve konu çocuk olunca yapılan politikalardan çocuğun ailesi de direk olarak ilişkilendirilmektir. Özellikle küreselleşen dünyanın iş

hayatında kadınların daha çok rol almasıyla okul öncesi bakım ve eğitimi hayati önem kazanmıştır.

Eğitim ve bakım politikaları, sosyal politika alanındaki en önemli konulardan biri olarak bilinmektedir. Dünya ölçeğinde gözle görülen bir şekilde oluşan sosyal değişim, eğitim ve bakıma yönelik sosyal politikaların önemini artırmaktadır. Liberal refah devleti olan İngiltere'nin ve İskandinav refah modeli olan Finlandiya'nın eğitim ve bakıma yönelik sosyal politikalarına bakıldığında, genel manada eğitim sistemi ve eğitimde fırsat eşitliği karşımıza çıkmaktadır.

Nüfusun gittikçe arttığı günümüz toplumlarında ortaya çıkan farklı risk gruplarından bir diğeri de özel eğitime ihtiyacı olan zihinsel ya da bedensel engelli olan bireylerdir. Ülkeler, dezavantajlı gruplar için farklı sosyal politikalar üretmeye çalışmaktadırlar. Bu kapsamda bedensel ve zihinsel engelli çocukların örgün eğitime dahil edilmesi, ailelerle sürekli iletişim halinde olunup, çocukları için yapılacak hizmetlere birlikte karar verilmesinin önemi konuları çalışmada ele alınacaktır. Kişilerin iyi koşullarda çalışabilmelerinin en önemli koşulu iyi eğitim alabilmeleridir. Genel olarak dünyanın birçok bölgesinde engelli insanların eğitim düzeyleri düşüktür. Şüphesiz ki eğitilmiş ve meslekli bir engellinin çalışma imkanı daha fazladır.

Bu çalışma İngiltere, Finlandiya ve Türkiye'de okul öncesi eğitim sosyal politikalarının incelenmesi konusundadır. Okul öncesi eğitim ve bakımın, sosyal politika açısından değerlendirilmesiyle ilgili yapılan çalışmaların azlığından söz edilebilir. Söz konusu çalışma, verilerin elde edilmesi, kavramların tanımlanması, benzerlik ve farklılıkların incelenmesi açısından zaman ve emek gerektiren bir çalışma olmuştur. Okul öncesi eğitimin sosyal politika uygulamalarında ki yeri araştırılırken, Finlandiya ve Türkiye anayasaları ve İngiltere'nin kanun ve yönetmeliklerinde, okul öncesi döneme ait eğitim, bakım ve çocuk haklarıyla alakalı sosyal politikalar incelenmiş ve çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmanın Amacı:

Bu çalışmanın genel amacı; Avrupa Birliği'ne üye olan İngiltere, Finlandiya ve üyelik için müzakerelere devam eden Türkiye'de okul öncesi eğitimin genel eğitim sistemi içerisindeki yerinin ve okul öncesi yaş grubu için uygulanan sosyal politikaların

incelenmesidir. Çalışmada politikalar ve uygulamalar arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konularak somut önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Alt amaç olarak ayrıca aşağıdaki sorulara da cevap aranmıştır;

- Engelli çocuklar, uygulanan sosyal politikaların kapsamına ne şekilde girmektedir?
- Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği için bahsedilen ülkelerde ne gibi uygulamalar söz konusudur?

Çalışmanın Önemi:

Bu çalışma, günümüz dünyası değişen sosyo-ekonomik yapısında, ön plana çıkan çocuk öncesi eğitim ve bakım konusu alanında, üç farklı sosyal refah rejimine sahip olan İngiltere, Finlandiya ve Türkiye uygulamalarında ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklar çerçevesinde, yeni ve etkin politikalar oluşturulması açısından önem arz etmektedir.

Çalışmanın Yöntemi:

Çalışmada yaklaşım nitel olmakla birlikte, kısmen nicel verilere de yer verilmiştir. Kaynak olarak, konu ile ilgili kitap, tez, makale, rapor, ziyaret ve görüşmeler sonucunda elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Ayrıca İngiltere, Finlandiya ve Türkiye'nin anayasalarına, sosyal politikalarına, yönetmeliklerine ve uygulamalarına bakılarak çalışma ile ilgili içerik analizi yapılmıştır. Yapılan tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır; ilk bölümde sosyal politika, eğitim ve okul öncesi eğitim kavramları, dar ve geniş anlamda sosyal politika, sosyal politikanın tarihsel gelişimi, İngiltere, Finlandiya ve Türkiye'de sosyal politika ve eğitimin sosyal politikadaki yerinden bahsedilip teorik olarak incelenmiştir. İkinci bölüm, İngiltere, Finlandiya ve Türkiye'de eğitim ve öğretimin genel yapısına basamaklarına ayrılırken, üçüncü bölümde, bahsedilen ülkelerin okul öncesi eğitime yönelik bazı sosyal politika ve uygulamaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, çocuk yoksulluğu, sosyal yardımlar, çocuk bakım üniteleri, engelli çocuklar için politikalar, eğitimde fırsat ve imkân eşitliği çalışılmıştır. Rakamsal veri olarak her üç ülkenin finansal, genel eğitim, okul öncesi ve özel eğitim alanlarında 2011, 2013 ve 2014 istatistiklerinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE: SOSYAL POLİTİKA, EĞİTİM VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KAVRAMLARI

1.1. Sosyal Politika Kavramı

Sosyal politika günümüzde çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır. Doğru bir tanım yapabilmek için önce “sosyal” kelimesinin içeriğine bakılmalıdır. “Sosyal” kavramı, ilk olarak siyasal eşitlikle iktisadi eşitsizlik arasındaki durumu betimlemek amacıyla 19. yüzyılda kullanılmıştır. Ardından “Sosyal Politika”, devletin topluma yönelik aldığı kararlar ve uygulamaların bir bütünü olarak anlam kazanmıştır (Doğan, 2003: 3). Tokol ve Alper’in ifadesiyle sosyal politika;

“19. yüzyılda Batı Avrupa’da gerçekleşen Sanayi Devrimi’nin yarattığı büyük zenginliğe karşılık bu zenginliği yaratan ancak yeterli pay alamayan emekçilerin içine düştükleri sefaletin bir sonucu olarak doğmuş, toplumsal dengesizliğe ve yoksulluğa karşı daha sürdürülebilir bir toplumsal yaşam oluşturmayı hedeflemiştir. Sosyal politika; temel olarak sanayileşmenin ve dönemin liberal kapitalist iktisat politikası anlayışının doğurduğu olumsuz sonuçlar üzerine çareler üretmeye yönelik, kapitalizmi muhafaza edecek ve onun yarattığı sorunları giderecek politikaları kapsamaktadır. Toplumsal düzenin tabii bir düzen olmayıp, insanlar tarafından oluşturulduğu fikri, genel kabul görmeye başladığı andan itibaren; daha adil, daha yaşanabilir, daha sürdürülebilir bir sosyal düzenin esaslarının araştırılması ve politikalar oluşturulmasına yönelik çabalar sosyal politikayı oluşturmuştur.”(Tokol ve Alper, 2013: 1).

Refah devleti faaliyetleri ile yakından ilgilenen sosyal politika, toplumun bireylerinin arasında ahengi temin etmek, tam istihdam sağlamak, çalışma şartlarını iyileştirmek, sosyal güvenlik sistemini adil bir şekilde düzenlemek, bölgeler arası dengesizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla yapılan uygulamalar ve alınan tedbirlerdir (Doğan, 2003: 4). “Sosyal politika sağlık, eğitim, refah ve sosyal güvenlik hizmetleri gibi politika ve uygulamaları yürüten hizmetler toplamıdır” (Doğan, 2003: 3). Günümüzde sosyal politikanın kapsamı farklılıklar göstermiş, toplumsal hayatı tehdit eden her türlü olumsuzluğa karşı mücadele başlatmış bir kimlik sergilemektedir. Dolayısıyla her bir sosyal politika türü bir sınıfsal ilişkiyi temsil etmektedir ve toplumsal düzendeki yeri çok önemlidir (Tokol ve Alper, 2013: 6). Sosyal Politika dar ve geniş anlamda ikiye ayrılmıştır.

1.1.1. Dar Anlamda Sosyal Politika

Sosyal Politika kavramı yalnızca devlet faaliyetlerini kapsıyorsa, dar anlamda bir sosyal politikadan söz edebiliriz. Bu durumda toplumdaki sosyal ilişkiler ve çelişkiler karşısında devleti ve hukuksal düzeni ayakta tutmaya dönük çalışmalardır. Fakat zamanla sosyal politika dar kapsamlı içeriğinden sıyrılmış ve bugünkü geniş anlamı yapısına dönüşmüştür (Doğan, 2003: 5). Dar anlamda sosyal politika, kapitalist düzen içinde emek ve sermaye sahipleri arasındaki adaletsizliği barışçı yollarla sona erdirmek, ekonomik ve toplumsal hayatın devamını sağlamaya yönelik politikalar olarak 19. yüzyılda belirmiştir. “Sosyal politikanın oluşumunda çalışma hayatında yaşanan değişim kadar, demografik alanda yaşanan değişimin de önemli etkisi bulunmaktadır. Sanayileşme sürecinde yaşanan hızlı kentleşme, sosyal politikanın gelişimine önemli etkide bulunmuştur” (Tokol ve Alper, 2013: 4,14).

1.1.2. Geniş Anlamda Sosyal Politika

Sosyal politika geniş anlamına, özellikle 2. Dünya Savaşı’ndan itibaren kavuşmaya başlamıştır. “Klasikleşmiş sorunların yanısıra kapitalist bir toplum düzeni içindeki tüm toplumsal grupları” kapsamaktadır. Toplum politikası olarak geniş bir anlama hitap eden günümüz sosyal politikası, ortaya çıkan sosyal eşitsizliklerin tümünü içermektedir (Doğan, 2003: 5). Geniş anlamda sosyal politika, dar anlamdakinin aksine sadece işçi ve işveren sınıflarının sorunlarıyla değil, toplumun farklı kesimlerinin de sosyal düzeniyle ilgilenmektedir (Tokol ve Alper, 2013: 5). Günümüzde geniş anlamda sosyal politika;

“Ulusal ve uluslararası tüm değişikliklerden etkilenerek; toplumsal bütünlüğü pekiştirmeye yönelik her türlü tedbiri içermektedir. Sosyal dışlanma, ayrımcılık, çevre, tüketici hakları, dezavantajlı gruplar olarak nitelendirilen kadınlar, gençler, çocuklar, yaşlılar eski hükümlüler, göçmenler, özürllü ve diğer gruplara yönelik 3. kuşak olarak adlandırılan sosyal politikalar giderek önem kazanmıştır.” (Tokol ve Alper, 2013: 6).

Böylece geniş anlamda sosyal politika her türlü sorunla mücadeleye yönelmiş, evrensel sosyal eşitliliği amaç edinmiştir (Tokol ve Alper, 2013: 6).

1.1.3. Tarihsel Gelişim

Sosyal politikanın ortaya çıkışı, Sanayi Devrimi sürecine koşut bir döneme rastlamaktadır. Bu nedenle Sanayi Devrimi’ne göz atmak gerekmektedir. James Watt’ın 1765’te buhar makinesini icat etmesiyle başlangıç kabul edilen devir yeni teknolojilere

ve üretimlere kucak açmıştır. Aslında devrin başlangıcı bazı profesörler arasında her ne kadar 16.yy ya da 18.yy'ın sonları olarak söylene de, çoğunluk olarak literatürde buhar makinesinin buluşu ile başladığı kabul edilmektedir. İngiltere'de patlak veren sanayileşme 60-70 yıl içerisinde Avrupa'ya ve Amerika'ya yayılmıştır. Nitekim gerçekleşen bu yeni devirle birlikte sosyo-ekonomik değişimlerde başlamıştır. İnsan hayatını da önemli ölçüde etkileyen Sanayi Devrimi'yle birlikte yeni koşullar ortaya çıkmış, sosyal patlamalar birbirini kovalamış, siyasal ve sosyal düzen sarsılmış ve dengeler yerinden oynamıştır (Doğan, 2003: 8). Sosyal politikaların doğmasını sağlayan bu sosyal sorunlar günümüze kadar gelmiştir. Sanayi Devrimi beraberinde yoksulluğu ve eşitsizliği de getirmiştir. Genel olarak bakıldığında sosyal politika, kadınlar ve çocuklar gibi korunmaya daha çok ihtiyacı olan gruplar için gerçekleşmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında artan sendikacılık hareketleriyle birlikte işçilerin çalışma koşullarında düzenlemeler artmıştır. 1919 yılında kurulan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'yle birlikte sosyal politika alanının gelişimine önemli katkıda bulunulmuştur.

Soğuk Savaş süresince dünyaya hakim olan çift kutuplu sistem, bir tarafta komunizm etkilerini yaşarken diğer tarafta kapitalizm ile şekillenmekteydi. 1990'larda bu iki anlayışa ek olarak 3. yol diye tabir edilen yeni fikir ortaya atılmıştır. Fikir, sosyal demokratlardan ve neo liberallerden ayrı tutulmak istenmiştir. Yeni politik akım, dayanışma ve eşitlik kavramlarının yanı sıra, sosyal koruma sistemlerinin desteklenmesini de amaç edinmiştir. Bu özelliği ile refah devletine alternatif olarak çıkmış ve sosyal demokrasinin yeniden gözden geçirilmesini sağlamıştır (Özdemir, 2007:64,65).

Batı Avrupa ülkelerinde çok gelişmiş olan sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamaları, diğer birçok dünya ülkeleri tarafından da örnek alınmıştır. Uzun yıllardır uygulanmakta olan bu politikalar ve hizmetler bazı önemli antlaşmalar ve tüzüklerle korunmaya alınmıştır. "Siyasal olarak ulus devletlerinin şekillendiği ve Sanayi Devrimi'nin ekonomik gelişimi belirlediği ortamda, sosyal politika, küreselleşmeyle birlikte daha farklı bir niteliğe bürünmüştür" (Doğan, 2003: 28). Sanayi devrimi tarım toplumlarında köklü dönüşümler oluşturmuştur. Toplumsal sorunlar artmış, gündelik yaşamda farklılıklar baş göstermiştir. Toplumda, gittikçe korunma gereği artan gruplar

belirmiş ve bu durum devletleri yeni politikalar üretmeye, dolayısıyla sosyal politika alanına katkı sağlamaya itmiştir.

1.1.3.1. İngiltere’de Sosyal Politika

Büyük Britanya ve Birleşik Krallık isimleriyle de anılan İngiltere’nin, resmi bir anayasası yoktur ve uygulamada İngilizce kullanılmaktadır. Başkenti Londra ve siyasi yönetim şekli Anayasal Monarşi’dir. Yüzölçümü 130,395 km² dir. Nüfusu 53.000.000’dur. Para birimi İngiliz Sterlini olan İngiltere, Şekil 1’de de görüldüğü üzere Büyük Britanya (İngiltere, Galler ve İskoçya) ve Kuzey İrlanda’dan oluşmaktadır. Üç otorite vardır; yasama ve yargı gücü, Kraliçe ve Lordlar ve Avam Kamarası (Çetinkaya, 2005: 8). Çalışmada sadece İngiltere’nin verileri incelenmiş olup, İrlanda, Galler ve İskoçya’nın verileri araştırmaya katılmamıştır.

Şekil 1. İngiltere’nin Dünyadaki Konumu

Kaynak: <http://www.kure.tv/izle/ayna-ingiltere-hd>

Feodalite’nin etkisini kaybetmeye başladığı 14. yy İngiltere dünyasında veba hastalığı baş göstermiş ve İngilizler’in onu ‘Kara Ölüm’ diye niteledikleri bu durum, ülkede son

derece hüzünlü bir ortam yaratmıştır. 1348’de ilk olarak sosyal hizmet alanında “Fakirler Kanunu” kabul edilmiştir. 15. yy’a gelindiğinde kilise ve loncaların giderek paralarının azalması ve etkilerini kaybetmeleriyle, parlamenter sisteme geçen İngiltere, Kraliçe Elizabeth’in onayıyla fakirleri, devlet sorumluluğu altına almıştır. Zanaatkârlar Yasası (Statue of Artificers, 1563)’nın ve yeni Yoksullar Yasası (Poverty Law, 1601)’nin kabul edilmesi ile özünde Ortaçağ’dan kalma emsal hukuku, toprakla ilgili yeni bir kanunun ve emeğe karşı daha saygın bir güvence ortamının olmasını sağlamıştır (Fraser, 2009: 31).

İngiltere’de buhar makinesinin icadıyla birlikte ortaya çıkan yeni sosyo-ekonomik sorunlar çok geçmeden emeğin korunması gerekliliğini hissettirmiştir. “Çocuk, kadın, yaşlı ayrımı yapılmaksızın her gruptan insanın çok ucuz ücretlerle, çoğu zaman karın tokluğuna çalıştırılması, sanayileşme sürecinde alışıla gelmiş bir durumu oluşturmaktadır” (Tokol ve Alper, 2013: 16). 1834’te alınan diğer bir karara göre; yoksullara, ‘yoksullar evi’ diye belirlenen yerlerde yaşama yükümlülüğü getirilmiştir (Fraser, 2009: 31). Fiziksel olarak sağlıklı olanlar, bölgelerinde bulunan kiliselerin uygun bulunduğu işlerde görevlendirilerek yaşamlarını sağlamaları öngörülüyordu. Bu istihdamın giderleri kiliseye aitti ve kilisenin bölgede vergi toplama yetkisi vardı. Ayrıca kilisenin, gücü ve kuvveti yerinde olan fakirlerin çalıştırılmasının yanı sıra, yoksullar evi bulundurma, öksüz ve bakıma muhtaç çocukların çiraklık eğitimi, yaşlılar ve sakatların bakımı ve muhtaçların cenazelerini kaldırmak gibi görevleri de vardı. Akrabaları tarafından bakılmayan yoksulların çevre ve toplum tarafından bakılmasını ön gören 1601 Yoksullar Yasası, 1843’te yürürlükten kaldırılmıştır (Fraser, 2009: 40). Tablo 1’de İngiltere’de 1800’lü yıllarda sanayileşmenin etkisiyle yaşanan göç örneğini görmekteyiz.

Tablo 1. İngiltere’de Bazı Kentlerde 1800’lü Yılların İlk Yarısında Yaşanan Nüfus Artışı

Kent	1801 Yılı	1841 Yılı
Manchester	35.000	353.000
Leeds	53.000	152.000
Birmingham	23.000	181.000
Sheffield	46.000	111.000

Kaynak: Tokol ve Alper, 2013: 1

İngiltere, Sosyal Refah Devlet politikalarının Almanya’dan sonra gelişmeye başladığı ülke olmuştur (Özdemir, 2007: 193). 19. yy’da burjuvazinin zenginleşmesi ve güçlenmesi ile diğer tarafta sıkıntılı bir işçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Artık yoksulluk, üzerinde durulması gereken ciddi bir mesele olmuştur. 1950’li yıllara gelindiğinde geçmiş dönemde bırakılan sosyal hayata, klasik refah devleti denilecek ve yeni devrin başladığı kabul görecektir.

Bu dönemde iktidarda olan sağcı muhafazakar parti, 1964 yılına kadar hükümeti yönetmiş, sonrasında işçi partisi göreve gelmiştir. Sağcı parti iktidarı döneminde sağlık hizmetlerinde büyük kesintilere gidilmiş, bunun üzerine aralarında anlaşamayan millet vekillerinde istifalar görülmüştür (Fraser, 2009: 288). 1964 yılından itibaren sosyal hizmetler alanında yenilikler yapan İşçi Partisi, 1979’da iktidarı sağcılara kaptırmıştır. İşçi partisi “Ulusal Sağlık Hizmeti (NHS)”nde yenilikler yapmış ve özellikle 1970’lerin sonlarına gelindiğinde sosyal sigortalarda kısıtlamalara gitmiştir. 1971’de Aile Geliri Takviyesi (Family Income Supplement) adı altında alınan bir kararla, çocuğu olupta çalışmak zorunda kalan ve geliri, belirli bir sınır altında olan ailelere yardım yapılmaya başlanmıştır. 1972 yılında, Konut Yardım Kanunu kabul edilmiş ve bu kanuna göre hem özel hemde devlet evlerinde oturanlara konut yardımı yapılmaya başlanmıştır. 1975 yılında kabul edilen Konut, Kira ve Para Yardımı (sübvansiyonlar) Yasası ile devlet evlerinin kiralanma yolu açılmış ve bu yasa, devlete kiralaları belirleme otoritesi

sağlamıştır. 1977’de 150.000 adet belediye evi yapılmıştır (Fraser, 2009: 307). 1979-1997 yılında tekrar iktidara gelen sağ parti, M. Thatcher liderliğinde sosyal politikada oluşmuş olan sorunları ele almaya başlamıştır.

Özellikle sosyal sigortalar kapsamında aksaklıklar oluşmuş, bunun üzerine doktorlar greve gitmiştir. Ortaya çıkan durumda sosyal sigortaların daha düzenli ve sistemli yürütülmesi gerekiyordu. 1980 yılında uzun yıllardan sonra ilk defa sosyal güvenlik yardımlarında kısıtlamaya gidilmiş, işsizlik sigortası ve iş arayanlar ödeneğinin içeriği değiştirilmiştir. Bu değişime göre artık işsizlik yardımı alanlar 6 ay sonra denetlenecek, o günün şartlarına ve iş arayıp aramama durumlarına göre aldıkları yardım gözden geçirilecektir (Fraser, 2009: 312). Hamilelik, cenaze ve çocuk yardımları, ücretsiz göz muayeneleri, diş sorun tespiti uygulamaları kaldırılmış ve reçete fiyatları 5 kat arttırılmıştır. Fakat bu kısıtlamaların yanı sıra yaklaşık 1.5 milyon insan, kaldıkları belediye evlerini satın almışlardır. 1997 yılında tekrar işçi partisinin seçilmesiyle Tony Blair hükümeti halka, sosyalist bir yönetim ya da serbest bir piyasa olmayacağı konusunda söz vermiştir (Fraser, 2009: 315). Yeniden yapılanma (New Deal) adı altında işsizliği çözmek ve işe geri dönüşü sağlamak amaçlı yeni uygulamalar başlattı, örneğin; 18 ile 24 yaş arası gençlere tam zamanlı okuma, gönüllü çalışabilme yada kurslarda eğitilme olanakları sağlamıştır.

İngiltere sosyal politika sisteminde Liberal Refah Modeli kullanmaktadır. 2008 ekonomik krizinden son derece ağır bir şekilde etkilenen İngiltere’de, başta kamu olmak üzere birçok işçinin işine son verilmiş ve birçok iş yeri de kapatılmıştır. Kamunun sağladığı desteklerde hala kesintiler sürmektedir. 2014 verilerine göre kişi başına düşen gayri safi milli hasıla; 37955 Amerikan doları ve işsizlik oranı; % 6,6’dır (Trading Economics, 2014). İngiliz refah rejimi, piyasa temelli araçlar, özel sektör ve finans ağırlıklı bir biçimdedir ve emek kesimi açısından eşitsizlik yaratmaktadır (Balseven, 2009: 337).

1.1.3.2. Finlandiya’da Sosyal Politika

Nüfusu 5 milyondan biraz fazla olan Finlandiya’nın yüzölçümü 338,000 km² dir. Başkent Helsinki’dir ve resmiyette dil olarak Fince, İsveççe ve Laponca (Saami) kullanılır. Fince’yi konuşan nüfus % 94 civarı olmakla birlikte, İsveççe’yi konuşan oran nüfusun % 6’sına yakındır, Laponca dili Finlandiya’nın daha çok kuzeyinde yaşayan Saami ırkı tarafından kullanılmaktadır. Para birimi Euro (€) olan Finlandiya, parlamenter bir Cumhuriyet’tir. 12 il ve 440 belediyeden oluşan Finlandiya’nın bir anayasası mevcuttur (Çetinkaya, 2005: 87). Şekil 2’deki haritada görüldüğü üzere bir Baltık ülkesi olan Finlandiya’nın komşuları Rusya, İsveç ve Norveç’tir. Aynı zamanda Avrupa Birliği üyesi olan ülkede nüfusun çoğu şehirlerde ikamet etmektedir (Çetinkaya, 2014: 7).

Şekil 2. Finlandiya’nın Dünyadaki Konumu

Kaynak: <http://www.gribilge.com/nerede-iskandinav-yarimadasi/>

Bağımsızlığını 1. Dünya Savaşı’ndan sonra ilân eden Finlandiya’da aslında, aile sosyal politikası alanında alınan kararlar daha öncelere dayanmaktadır. İlk çocuk danışma merkezi 1904 yılında ve evli olmayan anneler için destek birimleri 1907’de açılmıştır. İlkokullarda sağlık yasası 1920’de, ilk çocuk kliniği 1922’de ve 1938’de benzerlerinden

daha farklı bir annelik yasası oluşturulmuştur. Günümüze kadar çocuk bakım ve eğitim hakları konusunda birçok kanun çıkartan Fin hükümeti, aynı zamanda dünyada ilk ücretsiz okul yemekleri sistemini de getiren olmuştur. 1970 yılında engelli çocuklar için ödenek belirlenmiş, 2001 yılında 6 yaşın altındaki çocuklar için belediyeler tarafından eğitim ve bakımın ücretsiz karşılanması konusunda kararlar alınmıştır (Çocuk ve Aile Politikası, 2013: 9).

Finlandiya, sosyal politikasında İskandinav (Nordik) modeli kullanmaktadır. “Sosyal faydaların herkes için aynı olduğu İskandinav modeli, Nordik model, Sosyal Demokrat model ya da Kurumsal model olarak da ifade edilir” (Şenkal ve Saripek, 2007: 156). Bu modelin en önemli özelliği sosyal hizmettir. Güçlü birey yaratmada önemli bir yere sahip olan bu model, kamu sektöründe kadın istihdamı ve çocuk yetiştirme çabalarını kolaylaştırmış ve kadının emek piyasasındaki rolünü arttırmıştır. Bu durum devletin sosyal hizmetlerde daha fazla gelişimini sağlamış ve neticede toplumda ayrımcılık karşıtı bir yapı oluşmuştur (Şenkal ve Saripek, 2007: 154). Uluslararası alanda en çok ilgi gören politika sistemlerinden birisi olan İskandinav modeli takip eden Finlandiya, ilk olarak 1990 yılında meydana gelen ekonomik krizlerden dolayı bütçesinde kesintiler yapmıştır (Şenkal ve Saripek, 2007: 157). Son yıllarda yaşanan 2008 ekonomik krizinden de etkilenen Finlandiya Devleti’nin sosyal hizmet alanındaki kesintileri devam etmektedir. Tüm krizlere rağmen devletin politikası, koşulları ne olursa olsun tüm vatandaşlara çalışma ya da aile durumuna bakılmaksızın yardım yapmak olmuştur. Sistem herkesi kapsar, geneldir ve yardımlar bireylere verilir (Şenkal ve Saripek, 2007: 157). 2014 verilerine göre kişi başına düşen gayri safi milli hasılası 37676 Amerikan doları ve işsizlik oranı % 9’dur (Trading Economics, 2014).

1.1.3.3. Türkiye’de Sosyal Politika

Cumhuriyet’le yürütülen bir ülke olan Türkiye’nin nüfusu yaklaşık 78 milyon, yüzölçümü 783,562 km² ve bu her iki özelliği ile İngiltere ve Finlandiya’ya nazaran daha geniş bir alana ve nüfusa hitap etmek durumundadır. Başkenti Ankara ve resmi dili Türkçe’dir. Para birimi Lira (₺) olan Türkiye, Şekil 3’te görüldüğü gibi Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının ortasında yer almaktadır. Türkiye’nin bir anayasası vardır ve 2005’ten itibaren Avrupa Birliği (AB) tam üyelik müzakerelerine devam etmektedir.

Şekil 3. Türkiye'nin Dünyadaki Konumu

Kaynak: <http://www.yardimcikaynaklar.com/turkiyenin-dunya-uzerindeki-yerinin-onemini-aciklayiniz/>

Türkiye’de sosyal politika gelişimi Batı Avrupa’ya nazaran daha yavaş bir seyir göstermiştir. Eğitimin ücretsiz sunumu sağlanırken, sağlık alanı büyük oranda sigorta sistemlerine bağlantılı olarak yürütülmüştür. Diğer tarafta konut ve barınmaya müdahale Türkiye’de sınırlı bir şekilde gelişmiştir. Eğitimin haricinde sosyal politika alanında Batılı örnekler en yakın olarak sosyal sigortalar sisteminin oluşumunu görmekteyiz (Taştan, 2007: 64). Türkiye’de sosyal politikanın başlıca cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası dönemler olmak üzere ikiye ayrıldığını görmekteyiz.

1.1.3.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sosyal Politika

Osmanlı İmparatorluğu 13. yüzyılda kuruluşundan itibaren yıkılışına kadar olan dönemde bir tarım toplumu olma özelliği göstermiştir. Sanayi 18. yüzyıla kadar küçük ölçekli üretim birimlerinden oluşmuştur. Bu dönemde devlet merkezli olarak yürütülen sosyal politika yapısından bahsetmek mümkün değildir. Daha çok kişiler, vakıflar ve dernekler aracılığıyla yürüyen bir yapı söz konusudur. Örnek olarak esnaf örgütlerini (ahi birlikleri), loncaları ve vakıfları görmekteyiz (Doğan, 2003: 109). 1839’da Tanzimat ile yapılan değişikliklerle vakıf ve loncaların etkinliği azalmaya başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nda;

“kuruluşundan itibaren teokratik ve monarşik bir devlet anlayışı hakim olmuştur. 1876 yılında kabul edilen çok kısa bir süre yürürlükte kalan, “Kanun-i Esasi” gerçek meşruti ve parlamenter sistem getirmemiş, devletin monarşik ve teokratik yapısını değiştirmemiştir. II. Meşrutiyet siyasi bakımdan yeni bir dönemin başlangıcı olmuş, II. Meşrutiyet’in ardından parlamenter sisteme geçilmiş ancak gerçek anlamda demokratik bir yapı oluşturulamamıştır. 1908 yılında önce ülkede bireysel iş ilişkileri ile ilgili doğrudan hukuki düzenlemeler yapılamamıştır.” (Tokol ve Alper, 2013: 58).

Osmanlı’nın son dönemlerinde toplu iş ilişkileriyle ilgili ilk hukuki düzenlemelerin grevler sonucunda yapıldığını görmekteyiz.

1.1.3.3.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Sosyal Politika

Cumhuriyet’le birlikte sosyal politika alanında genel bir düzenlemeye gidilmiştir. Önceleri maden işçilerini korumaya yönelik, daha sonraları Umumi Hıfzısıhha Kanunu ile kadın ve çocukların çalışma koşullarına ve sağlığına yönelik düzenlemeler getirilmiştir. 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi’nde benimsenen kararlar doğrultusunda sanayileşmede liberal politikalar izlenmiş, 1930’lardan 1960’lara kadar daha çok zorunlu devletçilik uygulamaları görülmüştür (Tokol ve Alper, 2013: 60). Kamunun doğrudan doğruya işveren konumuna geldiği bu döneme örnek olarak İş Kanunu’nu verebiliriz (Doğan, 2003: 112). İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu, İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu, İhtiyarlık Sigortası, Yaşlılık, Maluliyet, Ölüm Sigortası ve T.C. Emekli Sandığı Kanunu gibi yasal düzenlemeler çoğunlukla 2. Dünya Savaşı’ndan sonra gerçekleştirilmiştir (Taştan, 2007: 65).

1980’ler ve 1990’lardan sonra dünyanın gündemine oturan yoksulluk olgusu birçok ülkeyi etkilediği gibi Türkiye’de de yankılar uyandırmıştır. Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler yeni bir sosyal politika olgusu yaratmış, bir çok kanun ve tüzük bu anlayış çerçevesinde değişime uğramıştır (Atılğan, Çakar: 70). “1980’lerden 2000’li yıllara uzanan dönemde eğitim gibi önemli sosyal niteliğe sahip olan bir alana ayrılan bütçe azaltılmıştır” (Doğan, 2003: 137). Yeni sosyal politikayı benimseyen Türkiye 1990’lardan itibaren bir yenilenme içerisindedir ve diğer sosyal güvenlik kurumlarının da finansmanına fiili olarak katılmaktadır.

Türkiye, 1999 yılı itibariyle AB müzakerelerine ağırlık vermiş, özellikle 2005 yılı itibariyle sosyal politikalarında Avrupa’ya uyumlu bir şekilde hareket etmiştir. 2006 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı, ve Bağ-Kur bir çatı altında, Sosyal

Güvenlik Kurumu şeklinde toplanmıştır. Güney Avrupa Refah Rejimi'ne benzetilen Türkiye sisteminde, sosyal yardım ve hizmet alanının gelişim içerisinde olduğu görülmektedir. 2014 verilerine göre kişi başına düşen gayri safi milli hasılası 8716 Amerikan doları ve işsizlik oranı % 9.7'dir (Trading Economics, 2014).

1.2. Eğitim Kavramı

Kavram olarak eğitimi tanımlamamız gerekirse; bireylerin bilgi, inanç, değer yargısı ve kültürel değerleri öğrenmesi ile, hedeflenen noktaya ulaşılacak için faaliyete geçirilen uygulamalardır diyebiliriz (Çalışkan, 2007: 287). Aile, bireylerini kendi kültür kalıbına göre eğittiği gibi devlet de siyasal felsefesine göre yurttaşlarını eğitir. Günümüz neoliberalizm politikalarına orantılı olarak eğitim sistemlerinin de şekillendirilmesi yeni sorun alanları oluşturmaktadır. Zira ekonomik açıdan gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki yoksul insanlar küreselleşme sürecindeki eğitimden yeterince faydalanamamaktadırlar (Çınar, 2009: 16). Günümüzde kullanılan 'modern eğitim' kavramı aynı zamanda üretim ve verimlilik piyasalarına uyumu da içermektedir. Bu bağlamda eğitim sistemi ekonomik sistem ile paralel olarak gerekli insan tipini yapılandırmaktadır. Bilgi toplumu olan günümüz dünyasında rekabet artmış, buna ek olarak eğitim de önem kazanmıştır.

Eğitimden elde edilen bilgi ve beceriler insana katma değer sağladığı gibi, yaşadığı topluma sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamda da katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla bu artılar ülke refahının gelişiminde olumlu etkiler yaratır. Eğitim ile refah düzeyi arasında bir doğru orantı mevcuttur. İstihdamı karşılanamayan birey gelir, eğitim, sağlık, güvenlik ve sosyal açıdan kendine yetemeyen biri olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim sosyal ve ekonomik anlamda eşitsizlikleri düzenleyici bir güce sahip olduğu kadar önlem alınmadığında bu olumsuzluğu artırıcı potansiyele de sahiptir. Ailenin geliri çocuğun okul hayatının nasıl olacağı konusunda etkin bir faktör belirlemekle birlikte ülkelerin finansman piyasalarına göre eğitim politikalarında da farklılıklar bulunmaktadır. Eğitim, örgün öğretimde devletin ideolojileri çerçevesinde müfredatlaştırıldığı için politiktir diyebiliriz. Bu özelliği ile tarafsız bir bilgi toplumu değildir (Çınar, 2009: 16).

1.2.1. Okul Öncesi Eğitim Kavramı

Okul öncesi eğitim dönemi, çocuğun doğumundan itibaren ilkokula başlayana kadar olan yıllarını kapsar. Bir bireyin yetişmesi açısından okul öncesi döneminin önemi küçümsenemez. Çocuğun kişiliğini belirleyen özellikler bu dönemde kazanıldığı gibi aynı zamanda, dil gelişim ve sosyalleşme yıllarıdır. İlkokuldan önce problem çözme, hayata uyum sağlama, kendilerini keşfetme, düşünme ve öğrenme becerileri bu dönemde gelişmeye başlayacaktır. Okul öncesi dönem ayrıca çocukların bedensel, zihinsel, hayal gücü, kas ve motor gelişimlerine katkı sağlayan bir eğitim dönemidir (Akbiyık, Kalkan Ay, 2014: 3). Okul öncesi eğitim çeşitli kaynaklarda farklı yaş gruplarıyla belirtilmiştir. Çocuk gelişim kuramcısı Erik Erikson, erken çocukluk çağında edinilen tecrübelerin ilerleyen yaşın karakterini oluşturacağını savunmuştur (Mooney, 2000: 38). Jean Piaget, çocukların gelişimlerine katkıda bulunacak olan ilgi çekmek, sorunları kendi başlarına çözmek, öğrenmeleri için meraklandırmak gibi uygulamalar için gereken ortamın hazırlanması gerektiğini belirtmiştir (Mooney, 2000: 62). Diğer bir kuramcı Lev Vygotsky, çalışmalarında çocukların birbirlerinden daha çok öğrendiklerini, özellikle dil gelişiminin bu sayede daha etkin olduğunu ve öğrenme aşamasında olan bir çocuğun bir öğretmenden veya bir sınıf arkadaşından yararlanabileceğini vurgulamıştır (Mooney, 2000: 83). Okul öncesi eğitim;

“çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen sıfır-altı yaş arasındaki dönemi kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında çok önemli bir yeri olan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, bu doğrultuda kişiliğin şekillendiği “Erken Çocukluk Çağı” diye de adlandırılan gelişim ve eğitim süreci” dir (Çocuk ve Gelişim, 2008).

Okul öncesi eğitim ailede ve kurumlarda verilmektedir. Eğitim kurumlarda planlı, çocukların yaş ve gelişim özelliklerini destekleyici şekilde verilmektedir. Yapılan etkinliklerde çocuklar paylaşma ve yardımlaşma gibi sosyal beceriler edinirler. Ayrıca okul öncesi eğitim çocuğun akıl yürütme, üretkenlik ve hayal gücünün gelişimini sağlamaktadır. Çocukların dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan okul öncesi eğitim, iyi hazırlanmış eğitim programları aracılığıyla çocuğun çevreye uyumunu kolaylaştırır. 17. yy’da Pestalozzi’nin, 18. yy’da Froebel’in 19. yy’da Montessori’nin yaptığı çocuk gelişimi ile ilgili çalışmalar bu alanın bilinen ilk bilimsel kayıtlarıdır (Çocuk ve Gelişim, 2008).

1.2.1.1. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları ve İlkeleri

Okul öncesi eğitimin amaçları;

- Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini sağlamak,
- İlköğretime hazırlamak,
- Şartları uygun olmayan ailelerin çocuklarına, eşit ortamda yetiştirilme imkânı sağlamak,
- Dil bilgisini geliştirmektir (Çocuk ve Gelişim, 2008).

Okul öncesi eğitimde,

- Bireysel ihtiyaçlara ve farklılıklara uygun olunmalıdır,
- Çocuğu ilk öğretime hazır duruma getirmelidir,
- Eğitim ortamı eşit şartlara göre hazırlanmalıdır,
- Çocukların deneyerek öğrenmelerine fırsat verilmelidir,
- Bu dönemde verilen eğitim, sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk gibi davranışların geliştirilmesi yönünde olmalıdır,
- Çocuğa öz denetim kazandırmalıdır,
- Tüm etkinlikler oyun içermelidir,
- Baskı ve kısıtlama uygulanmamalıdır,
- Eğitim sürecine ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır (Çocuk ve Gelişim, 2008).

1.3. Sosyal Politika ve Eğitim İlişkisi

Günümüzde sosyal politika kapsamına alınan dezavantajlı çocuk ve gençlerin sorunlarının arttığı görülmektedir. “19. yüzyıldan itibaren gençlerin karşılaştığı çok çeşitli sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlar, onların dezavantajlı gruplara dahil olmasına sebebiyet vermiştir” (Tokol ve Alper, 2013: 370). Dezavantaj yaratan engeller,

“devletlerin onlara yönelik kapsayıcı sosyal politika önlemleri almalarını gerekli kılmaktadır. İhtiyaç ve gereksinimlere odaklanarak eğitimden istihdama, bütçe tahsislerine, bölgesel politikalara veya sosyal güvenliğe kadar ilgili değişik alanlarda politika ve kurumları eşgüdüm içinde tutarlı ve uyumlu bir biçimde bu hedef doğrultusunda düzenleyen ve yeniden şekillendiren bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda sosyal politikalar, dezavantajlı gruplardan biri olan çocuk ve gençlerin, hem sosyal hem de eğitim ve çalışma hayatı içinde gözetilmelerini öngörmektedir.” (Tokol ve Alper, 2013: 370).

Birleşmiş Milletler (BM), çocuk ve gençlere yönelik en kapsamlı politikaları yürüten örgüt olarak karşımıza çıkmaktadır ve 1989 yılı Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre 18 yaşın altındaki her birey çocuk olarak kabul edilmektedir (Tokol ve Alper, 2013: 370). Dünya Gençlik Eylem Programı (WPAY)'nin öncelikli konuları arasında istihdam ve yoksulluğun yanısıra eğitim gelmektedir. Bölgesel çalışmalara bakıldığında AB'nin kabul ettiği politikaların, gençlerin ve çocukların eğitimini içine aldığı görülmektedir. 2001 yılında Avrupa Birliği (AB) tarafından hazırlanan "Beyaz Kitap (White Paper)"da gençlere yönelik sosyal içerme, sağlık ve eğitim konularına da yer verilmiştir. AB'nin benimsediği "Gençlik İçin Yeni Strateji 2010-2018"nin hedeflerinden biri; gençler için eğitim ve istihdama yönelik daha fazla fırsat yaratmaktır. Bu hedefle gençlerin eğitimde daha fazla eşit fırsatlara sahip olmaları amaçlanmaktadır (Tokol ve Alper, 2013: 375).

BÖLÜM 2: İNGİLTERE, FİNLANDIYA VE TÜRKİYE’DE EĞİTİM VE ÖĞRETİMİN GENEL YAPISI

2.1. İngiltere’de Eğitim ve Öğretim

1980’lerden itibaren yeni Liberal politikaların uygulanması ile sosyal politika alanına doğru bir genişleme yaşanmaya başlamış ve bu durum eğitimin kamusal niteliğinde farklı algılar ortaya çıkarmıştır. Thatcher-Reagan ortak görüşleri olan “Toplum yoktur, birey vardır” anlayışı çerçevesinde eğitim politikaları yenilenmiştir (Günlü, 2002: 225). 1997 yılı öncesinde eğitim 2. ya da 3. plana atılırken, sonrasında partilerin 1. hedefi olmuş ve nitekim Blair önderliğinde “Eğitim, eğitim, eğitim” slogan haline gelmiştir (Hendrick, 2003: 216).

İngiltere’de eğitim, Eğitim Bakanlığı (Department for Education-DfE)’nin ve hükümetin sorumluluğundadır. Bu iki kurum amaçların belirlenmesinde, finansmanda, niteliğin ve verimliliğin kontrolünde etkindirler. İngiltere’nin genel eğitim sisteminde, Tablo 2’de görüldüğü gibi, 5 ile 16 yaş arası eğitim zorunludur (İngiltere Devleti İnternet Sayfası: 2014). Aileler çocuklarının yaşına, becerilerine, doğal yeteneklerine ve herhangi bir özel eğitim ihtiyacına (Special Educational Needs/SEN) göre eğitim almalarını sağlamakla yükümlüdür (Kilimci, 2006: 70). İngiltere’de yerel eğitim otoriteleri eğitimle alakalı sorumluluk almışlardır. Yerel otorite, eğitimle ilgili ek öneride bulunabildiği gibi, eğitim kalitesini kontrol etmek, okulların maddi yardım konularıyla ilgilenmek, öğrencilerin ihtiyaçlarını saptamak ve karşılamak ve de yetişkinler için sunulan eğitimlerden faydalanılmasını sağlamak gibi konularda yetkiye sahiptir. Her otoritenin eğitimle ilgili farklı sorumluluklarla ilgilenen birimlerinin olduğu (Çetinkaya, 2005: 81). İngiltere’de, öğretim yılı süresi 195 ve tatil süresi 75 gündür (Kilimci, 2006: 92). Eğitim yasaları,

“Londra’daki parlamento tarafından çıkarılır. Parlamento kanunları, bakanlara ve diğer yetkililere sorumluluk verir. Merkez hükümet eğitim hizmetleri, ulusal politikalar ve sistemin yönetimini planlamadan sorumluyken, yerel yetkililer uygulama ve yönetim sorumluluğunu taşırlar. Yüksek eğitimde, okulların gelişmesi için öz değerlendirmeye özen gösterilmektedir. Eğitimde kaliteden sorumlu olan yerel yetkililerin sorumluluğu, 1998 okul standartları ve çerçevesi kanunu ile belirlenmiş, başarı standardını arttırmak esas hedefleri arasına konmuştur. Bunun dışında okullar, Eğitimde Standartlar Bürosu (Office for Standards in

Education/Ofsted) tarafından gönderilen bağımsız müfettişlerle denetlenmektedir” (Kilimci, 2006: 110).

Yaşam boyu eğitim fikriyle hareket eden İngiltere, öğretmen yetiştirme konusuna önem veren ülkelerden birisidir. Özellikle okul öncesi ve ilköğretim seviyelerinde sürekli bir reform çabası içerisindedir. Son yıllarda ülkede başarılı öğretmenlik, daha fazla nitelik ve etkin liderlik konularında bir takım çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Tablo 2. İngiltere Eğitim ve Öğretim Sisteminin Temel Yapısı

Eğitim Düzeyi	Türü		Yıl/ Düzey	Yaş	
Yüksek Eğitim ve İleri Düzey Eğitim	(İleri Eğitim Yüksek Okulları, Uzmanlık Okulları ve Yetişkin Eğitim Merkezleri)	Yükseköğretim		18+	
İkincil Alan İkincil Basamak	GCE ‘A’ düzeyi GCE ‘AS’ düzey sınavları ve ileri mesleki eğitim sertifikaları Advanced Vocational Certificates of Education (AVCEs) (17/18 yaşında alınır) yükseköğretime giriş olanağı sağlar.			17-18	
				16-17	
	Genel ikincil alan eğitim sertifikası: General Certificates of Secondary Education (GCSEs), Genel Ulusal Mesleki Sertifikalar: General National Vocational Qualifications (GNVQs) ve mesleki eğitimde genel ikincil alan sertifikası GCSEs (Mesleki GCSEs) (genellikle 16 yaşında alınan) zorunlu eğitim sonrası genel, akademik ve mesleki çalışmalara olanak sağlar.				
İkincil Alan Birincil Basamak	Ortaöğretim	Zorunlu Eğitim 4	Yıl 11	15-16	
			Y10	14-15	
			Zorunlu Eğitim 3	Y9	13-14
			Y8	12-13	
İlk eğitim	İlköğretim	Zorunlu Eğitim 2	Y7	11-12	
			Y6	10-11	
			Y5	9-10	
			Y4	8-9	
		Zorunlu Eğitim 1	Y3	7-8	
			Y2	6-7	
Okul Öncesi Sınıflar	Okul öncesi ortamlar oyun grupları, günlük bakım ve çocuk merkezlerini içerir.	Temel Düzey	Y1	5-6	
			R	4-5	
Anaokulu Eğitimi				3-4	
				0-3	

Kaynak: Kilimci, 2006: 69

2.1.1. Okul Öncesi Eğitim ve Öğretim

Zorunlu eğitimden önce gelmekle birlikte beş yaşın altındaki çocukların katıldığı eğitimidir. Okul öncesi eğitim uygulamaları yerel otoriteler, bağımsız ya da gönüllü kuruluşlar tarafından yürütülmektedir ve zorunlu değildir (Çetinkaya, 2005: 82). Zorunlu eğitim öncesi, 3 ile 5 yaş arasındaki çocuklar için devletin finanse ettiği bu okullar İngiltere’de temel eğitim düzeyini oluşturmaktadır ve kişisel, toplumsal, duygusal gelişim, iletişim, dil, okuryazarlık, matematik gelişimi, fiziksel gelişim ve hayal gücünün geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Kilimci, 2006: 71). Kanunda, okul öncesi kurumlarının öğrenci ve öğretmen mevcudu şu şekilde belirlenmiştir; 1 yaşın altındakiler ve 1 yaşındakiler için 3 çocuğa 1 öğretmen, 2 yaştan 3 yaşa kadar 4 çocuğa 1 öğretmen, 3 yaşından büyükler için 13 çocuğa 1 öğretmen tanınmakta (İngiltere Eğitim Bakanlığı, 2013: 8) ve genelde öğretmenlerin yanında bir de yardımcı öğretmen bulunmaktadır. Yardımcı öğretmen vasfında çalışanların yeni yönetmeliklere göre en az Üçüncü Seviye (Level 3) diplomasına sahip olmaları gerekmektedir. Her okul öncesi sınıfı, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için de bir kaynaştırma sınıfı görevini görmekte ve eğer sınıfta özel eğitime ihtiyacı olduğu raporla belirlenmiş bir çocuk varsa ayrıca birebir öğretmen tahsis edilmektedir.

2013 verilerine göre İngiltere’de, okul öncesi eğitim ve bakım görevini üstlenen yaklaşık 121,300 adet merkez mevcuttur. Bu merkezler arasında tam gün ve yarım gün hizmet verenler (25,000), kahvaltı grupları (12,800), okul sonrası grupları (13,400), tatil kulüpleri (7,200), evinde ruhsatlı çocuk bakım hizmeti verenler (childminders) (46,100), bağımsız anaokulları (400) ve okullara bağlı anaokulları ve hazırlık sınıfları (16,400) bulunmaktadır (Department for Education, 2014: 34). İngiltere Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan 2013 araştırma verilerine göre okul öncesi yaş grubu çocuk sayısı yaklaşık olarak 4,000,000’dir (Department for Education, 2014: 78). Hemen hemen her çocuk herhangi bir okul öncesi eğitim ve bakım kurumundan yararlanmaktadır. Okul öncesi kurumlarından yararlananların sayısı 2011 ve 2013 yılları arasında % 10’luk bir artış göstermiştir (Department for Education, 2014: 61).

2.1.2. İlköğretim

Devlete bağlı ilkokullar devlet tarafından finanse edilmekle birlikte, yönetim yerel otoritelere verilmiştir. Öğrencilerin okula kabul edilme kriterleri olarak öncelik, okula yakın ikamet edenlere ve aynı okula giden kardeşlere verilmektedir (Çetinkaya, 2005: 82). İlkeğitim 1. ve 2. evre olarak adlandırılmakta; 5-7 yaş arası 1. devre (Key Stage 1-KS1) ve 7-11 yaş arası 2. devre (Key Stage 2-KS2) eğitimidir. “İlkokul programlarında İngilizce, matematik, fen, bilgi ve iletişim teknolojisi (ICT), tasarım ve teknoloji (DT), tarih, coğrafya, sanat ve tasarım, müzik ve beden eğitimi (PE) dersleri ulusal program içinde vardır”. Bu derslerin yanısıra ayrıca bir yabancı dil, toplumsal ve sağlık eğitimi (PSHE) de ders programlarına katılmaktadır. 1. ve 2. devre eğitimlerinden sonra merkezi bir sınav (Standard Assessment Tests-SATs) bulunmaktadır. Bu sınavdan alınan sonuçlara göre veliler çocuklarını akademik, teknik ya da modern okullara göndermektedirler (Kilimci, 2006: 71).

2.1.3. Ortaöğretim

Öğrencilerin çoğu, 16 yaşında ortaöğretimden mezun olarak yerel meslek kolejlerine devam ederler. “Zorunlu eğitim 16 yaşında sona ermekle birlikte, 11 ve 18 yaş arası öğrenci grubuna verilen eğitimidir. 3. ve 4. devre olarak bilinen ortaöğretimde öğrenciler genel eğitimden geçerler” (Çetinkaya, 2005: 82). Öğrenciler, 14-15 yaşlarında, orta eğitimin 3. ve 4. yıllarında sınav konularını seçmeye başlarlar. Ortaöğretim Sertifikası olan General Certificate of Secondary Education (GCSE)’ı alırlar (Kilimci, 2006: 72). GCSE’den sonra öğrenciler dilerlerse “İleri Düzey Eğitim Diploması” olan A-Level sınavına katılabilirler. Üniversiteye devam edebilmeleri için bu seviyeyi almaları zorunludur (Kilimci, 2006: 73).

2.1.4. Yükseköğretim

İngiltere’de yükseköğretim kurumları olarak; üniversiteleri, tarım okullarını, meslek edinme okullarını, sanat akademilerini ve din okullarını görmekteyiz. Yüksek eğitim çeşitleri olarak da; Ulusal Yüksek Öğrenim Sertifikası (NVQ), Yüksek Öğrenim Diploması (CertHe), Lisans Öğrenimi (Undergraduate), Öğretmen Statüsünü Kazandıran Eğitim (PGCE), yüksek lisans ve doktora eğitimleri bulunmaktadır (Çetinkaya, 2005: 83). Lisans dereceleri,

“programların koşullarına ve öğrencinin kapasitesi ile performansına göresınıflandırılır. Sınıflandırma, sıradan–niteliksiz (ordinary non-honours degree), üçüncü sınıf derece (third class honours), ikinci sınıf derece (second class honours) ve birinci sınıf derece (first class honours) şeklinde yapılmaktadır. Dersler, modüller ve kredi toplama temeline dayanan bir sistemde verilmektedir. Lisans Üstü Düzey (Postgraduate Level) eğitim süreleri, bir ya da iki yıl arasında değişen çok çeşitli yüksek lisans programları (bunlardan bazıları tamamen derse, bazıları ise araştırmaya yöneliktir), pek çok sayıda Yüksek Lisans Diploması (Postgraduate Diploma) ve PhD derecesine yönelik doktora programlarından oluşmaktadır” (Kilimci, 2006: 74).

2.1.5. Özel Eğitim ve Öğretim

İngiltere’de engelli bireylerin hakları başlıca Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi ve 2010 Eşitlik Yasası’yla korunmuştur. “United Kingdom Disabled People’s Council (Birleşik Krallık Engelliler Konseyi) ve “Ulusal Öğrenci Birliği’nin Engellilik Kampanyası” İngiltere’de engelli öğrencilerin sesi olmuştur. İngiltere’de özel eğitim ihtiyacı ya da engeli olan her öğrenci normal okullara, kolejlere ve üniversitelere devam edebilmektedirler. Bu okulların yanı sıra engelli öğrenciler daha fazla destek alabilmek için özel olarak tasarlanmış okullara ve eğitim merkezlerine de gidebilmektedirler. Devlet kurumlarından yararlanan özel eğitim ücretsizdir. Birçok okul, kolej ve üniversite binaları ve yerleşkelerinde tekerlekli sandalye yolları mevcuttur. Engelli öğrenciler için ulaşım imkanı sağlanmaktadır. Eğitim ve öğretim araç gereçleri engelli çocukların ihtiyaçlarına göre temin edilmektedir. Örneğin; görme engelliler alfabetiyle yazılmış metin ve kitaplar, sesli kitaplar, ortopedik engeli bulunanlar için özel tutacaklı kalemler ve makaslar, ders notları, masa ve sandalyeler, gün içinde dinlenme bölümleri, metin okuma teknolojisi, transkripsiyon hizmetleri ve büyütme yazılımı gibi bilgisayarlar bulunmaktadır (İngiltere Devleti İnternet Sayfası, 2014).

2013 İngiltere Eğitim Bakanlığı istatistik verilerine göre ülkede 96,820 adet özel eğitime hizmet veren kurum bulunmaktadır. Aynı istatistik sonucunda raporlu 229,390 özel eğitim öğrencisi olduğu görülmüştür (DfE National Statistics, 2013: 1). Bu öğrencilerin % 53’ü devlet okullarına gitmektedir (DfE National Statistics, 2013: 6). Toplam öğrenci sayısı 8,249,810’dur. Bu öğrencilerden 1,316,220 tanesi raporsuz özel eğitim alan öğrencidir. Okul öncesi eğitime katılan raporlu özel öğrenci sayısı 10,945’dir. Okul öncesi eğitime yönelik toplamda 20,065 adet özel eğitim veren kurum

bulunmaktadır. 4 yaşın altı toplam öğrenci sayısı 938,475 ve bu rakamın raporlu ve raporsuz olarak 84,090'nı özel eğitim öğrencisidir (SEN National Statistics, 2013).

2.1.6. Eğitimin Finansal Yapısı

Yerel eğitim otoritelerinin tahsis edeceği bütçe, merkezi otorite tarafından onaylanmaktadır. İngiltere'de eğitimin finansman kaynağı, yerel yönetimler, özel kuruluşlar ve okul yönetimleridir. Özellikle yerel kaynakların önemi çok büyüktür (Güngör, Göksu, 2013: 64). 1980'li yıllardan itibaren başlayan özelleştirme politikalarıyla birlikte, eğitim politikaları da etkilenmiş, okullar yarı özerk duruma getirilmiş ve eğitim standartları merkezileştirilmiştir (Süngü, 2005: 1). Kamu kurumu olan üniversite ve politekniklerin¹ finansmanı Yükseköğrenim Fonlama Konseyi (The Higher Education Funding Council for England-HEFCE) tarafından yürütölmektedir. Aynı zamanda finansal açıdan devlete bağlıdırlar ve bağımsız bir yönetime sahiptirler. "Araştırma Konseyi (the Research Council) kamu fonlarını bilimsel ve teknik araştırmalar için üniversite ve kolejlere dağıtırken, öte yandan HEFCE, üniversitelerin araştırma kapasiteleri, bunların idame ettirilmesi ve enstitüler arasındaki ilişkiyi sağlar" (Çiçekçi soy, 2013: 1). 2013/2014 yılı rakamlarına göre İngiltere hükümetinin genel olarak eğitime harcadığı miktar 42 milyon Sterlin olmakla birlikte bu rakamın 30 milyon Sterlin'i okullara dağıtılmıştır ve okul öncesi yaş grubu için harcanan meblağ yaklaşık olarak 9 milyon Sterlin'dir (DfE, 2014).

2.2. Finlandiya'da Eğitim ve Öğretim

Finlandiya, bugün dünyada eğitim konusunda en başarılı ölkelerden birisi olarak kabul edilmektedir ve eğitim konusunda ilerlemek isteyen ölkelerin örnek aldığı bir ölkedir. Ülkenin bu alandaki başarısını, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) verilerinde görebilmekteyiz. Bu verilere göre; 2000, 2003, 2006 ve 2009 yıllarında Finlandiya ölkeler arasında ilk sırada yer almıştır. Finlandiyalı öğretmenlerin başarılarının kaynağı olarak;

¹Türlü teknik bilgilerin ve üretime dayalı uygulamalı derslerin öğretimine ağırlık taniyan üniversite, bkz. <http://politeknik-nedir.cix1.info/>, 24.5.2015

1. Öğretmen Yetiştirme Programı,
2. Geleneksel Okul Yaşamı,
3. Kültürel Olarak Öğretmenlik Mesleğine Bakış ve
4. Hizmet İçi Öğretmen Eğitimi gösterilmektedir (Çetinkaya, 2014: 15).

Finlandiya’da eğitim, okul öncesi, ilkeğitim, ortaegitim ve üniversiteden oluşmaktadır. Tablo 3’de görüldüğü üzere, 9 yıllık zorunlu temel eğitimden sonra öğrenciler genel veya mesleki eğitim veren liselere devam etmektedirler. 3 yıl süren lise eğitimi zorunlu değildir (Çetinkaya, 2014: 8). Üniversiteye girişlerde merkezi bir sınav mevcuttur. Eğitim sisteminde öğrencilerin, okullar arasında geçiş yapmalarına izin verilmektedir. Eğitim sisteminin sorumluluğu Eğitim ve Kültür Bakanlığı (Ministry of Education and Culture)’na aittir. “Bakanlık bünyesinde Fin Ulusal Eğitim Kurulu (Finish National Board of Education) görev yapmakta ve bu kurul, eğitimin amaçlarını, çerçeve eğitim programlarını ve eğitim yöntemlerini ülke genelinde koordine eden bir üst kurul özelliği göstermektedir” (Çetinkaya, 2014: 9). Eğitimin tamamen ücretsiz olduğu Finlandiya’da okul öncesi eğitimden lise eğitimi sonuna kadar öğle yemeği de ücretsiz olarak verilmektedir. 1 öğretim yılında 190 günlük eğitimin verildiği Finlandiya’da yaz tatili 2,5 aydır. Eğitim, güz ve bahar dönemi olarak ikiye ayrılmaktadır. Esnek bir müfredata sahip olan Fin eğitim sisteminde öğretmenler, genel kabul görmüş ilkelere ters düşmemek kaydıyla yöntem ve teçhizat kullanımında serbesttirler. Ayrıca öğretmenlerin teftişi yapılmamaktadır (Çetinkaya, 2014: 10).

Tablo 3. Finlandiya Eğitim ve Öğretim Sisteminin Temel Yapısı

Akademik Dereceler	Mesleki Dereceler	Yaşlar
Doktor	Hizmet	
Lisanslı/resmi izinli		
Yüksek Lisans	Politeknik (teknik bilgi)	
Lisans	Politeknik	
Lise (zorunlu değil)	Mesleki Lise (zorunlu değil)	18-19
		17-18
		16-17
zorunlu eğitim		15-16
		14-15
		13-14
		12-13
		11-12
		10-11
		9-10
		8-9
	7-8	
Okul öncesi		6-7

Kaynak: <http://ergunegitim.tr.gg/Yeni-makaleler.htm>, 20.5.2015.

İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren eğitim düzeyini yükseltmek Finlandiya devletinin temel amaçlarından biri olmuştur. Kent-kır ya da sosyo-ekonomik durum farketmeksizin tüm vatandaşlara aynı eşitlikte eğitim sunulmaktadır. Eğitim konusunda

yapılacak olan kanunlar ya da alınacak olan kararlar meclis tarafından belirlenir. Finlandiya’da her ilin başında kültür ve okullardan sorumlu, öğrenci alımını ve bütçe dağılımını yürüten bir yönetici bulunmaktadır. Hem özel hem de devlet okulları doğrudan merkezi otoriteye bağlıdır. Meslek okulları belediyelerce yönetilmektedir. Zorunlu eğitim toplamda 9 yıldır ve 7 yaş itibariyle başlamaktadır (Çetinkaya, 2005: 88). Finlandiya’da da İngiltere’de ki gibi evde eğitim hizmeti sunulmaktadır. Finlandiya okullarında eğitim bölgeye göre Fince, İsveççe veya Saami (Laponca) dilinde yapılmaktadır. Okul denetimi yoktur. Okul sisteminin kontrolü hükümet ve eğitim bakanlığına aittir (Çetinkaya, 2005: 90). Ülkede özel ve devlet okulu ayrımı yapılmaksızın, maddi durumu özel okula uygun olmayan bir veli, çocuğunu bir özel okula göndermek istemesi durumunda masraflar devlet tarafından karşılanmaktadır. Eğitim ve öğretim müfredatının esnek ve gündelik yaşama göre uyarlanabileceği görülmektedir.

Öğretmen yetiştirme konusunu son derece önemseyen Finlandiya devleti özellikle ilköğretim seviyesindeki öğretmenlerini yüksek lisans derecesinde eğitim almış olan öğretmenlerden seçmektedir. Öğretmenlerin kendi dalları dışında örneğin; müzik, sanat veya yabancı dil gibi başka bir dal da daha uzmanlaşmış oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin özgüven sahibi olmaları ve Fince dilini çok iyi kullanmaları gerekmektedir. Finlandiya’da gözde mesleklerden biri olan sınıf öğretmenliği mesleği için eğitim fakültelerinde eğitim görmek gerekmektedir. Branş öğretmenleri, bölümlerinden mezun olduktan sonra 1 yıl daha formasyon dersi için eğitim alırlar (Çetinkaya, 2014: 11). Finlandiya’da Fince ve İsveççe resmi dillerinin yanı sıra Saami dili ile de eğitim verilebilmektedir. Saami dili Laponya bölgesinde kullanılmaktadır. Öğrenimin tamamı İsveççe olan ya da bir kısmı İngilizce olan eğitim merkezleri de mevcuttur. Romanlar ve diğer azınlık grupları için de eğitim olanakları sunulmaktadır (Ekinci ve Öter, 2010: 10). Finlandiya’da okullar ve eğitim merkezleri, devlet tarafından belirlenmiş genel ilkelere ters düşmeyecek şekilde kendi yerel amaçlarına uygun öğretim programı oluşturabilirler. Öğretmenler kendi yöntemlerini belirlemekte hürdürler ve müfredat esnekler. Temel eğitimde yabancı dil, çevre çalışmaları, sağlık, din ya da ahlak bilgisi, tarih, sosyal bilgiler, matematik, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya, beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar, el sanatları, ev ekonomisi, atölye çalışmaları ve rehberlik gibi dersler vardır. Öğrenci değerlendirmesi öğretim programının önemli bir

parçası olarak görülmekte ve her öğrenci yılda en az bir değerlendirme raporu almaktadır ve başarı seviyesi, yapılan sınavlarla belirlenmektedir. Ayrıca mezuniyet puanlarını ve derecelerini yükseltmek isteyen öğrenciler için olanaklar mümkündür (Ekinci ve Öter, 2010: 15).

2.2.1. Okul Öncesi Eğitim ve Öğretim

Finlandiya’da anaokulları, “Sağlık ve Sosyal İşler Yardım Bakanlığı”nın yasa ve yönetmeliğiyle yönetilirler. 7 yaşından küçük çocukların, ailelerinin isteği doğrultusunda bir anaokuluna kayıtları yaptırılabilir. Maddi durumu yeterli olmayan ailelere gereken destek belediyeler tarafından yapılmaktadır (Çetinkaya, 2005: 89). Zorunlu olmayan okul öncesi eğitimin standartları, Ulusal Eğitim Kurulu tarafından belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri üniversite veya teknik okul gibi yükseköğretim okullarından mezun olmak zorundadırlar. Yardımcı öğretmenler lise mezunu olabilmektedir. Okul öncesi eğitimde başlıca öğretilenler; dil ve etkileşim, matematik, ahlak ve felsefe, doğa ve çevre, sağlık, fiziki ve motor kas gelişimi ile kültür ve sanat dersleridir (Çetinkaya, 2014: 11). Okul öncesi sınıflarında bir öğretmen kaç çocuğa bakabilir konusunda herhangi bir ulusal sınırlama getirilmemiştir. Finlandiya’da okul öncesi eğitimin amaçları;

“çocukların kişiliğini tanımak, çocukları aktif bir bilgi alıcısı ve öğrencisi olarak görmek, çocukların toplumun bir bireyi olarak yetiştirilmelerini ve doğal çevreye uyumlarını sağlamak, oyun ve eğitim ortamı yaratarak değişik etkinlikler ile çocukların diğer çocuklar ile birlikte kişiliklerinin gelişimini sağlamak, ailelere çocuklarını yetiştirmede yardımcı olmak, çocukların dengeli gelişimlerini sağlamaktır” (Usta, 2014: 18).

2013-2014 verilerine göre Finlandiya’da 7 yaşından küçük 425,000 sayıda çocuk bulunmaktadır ve 120,760 çocuk okul öncesi kurumlardan yararlanmıştır (OSF, 2015). Okullara bağlı okul öncesi sınıfları haricinde yaklaşık 2,700 adet gündüz bakım evi bulunmaktadır. Gündüz bakım evlerine giden çocukların 40,000 kadarı bu evlere yarım zamanlı olarak katılmaktadır (Heinamaki, 2008: 7).

2.2.2. İlköğretim

İlkokula 7 yaşında başlayan çocuklar altı yıllık bir eğitimden geçmektedir ve bu dönem zorunludur. 9 yıl süren ilköğretimin genelde ilk 6 yılı sınıf öğretmenleri, sonraki 3 yılı ise

branş öğretmenleri tarafından verilmektedir (Çetinkaya, 2014: 11). Öğrenciler için ilkokul eğitim saatleri sabah 9'dan öğleden sonra 2'ye kadardır. Yarım saat öğle yemeği arası olan öğrencilerin hava şartları ne olursa olsun mutlaka temiz havayı teneffüs etmeleri sağlanmaktadır. Matematik, fen, Fince, beden eğitimi gibi temel eğitim dersleri dışında öğrenciler İngilizce, resim, drama, müzik, din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri de görmektedirler. Son yıllarda ülkede artan yabancı uyruklu ve farklı dinlere mensup öğrenciler olduğundan din dersleri her öğrencinin uyum sağlayabileceği kültür ve etik dersleri şeklinde de verilebilmektedir. Finlandiya'da çocukların bir başkasına bağımlı olarak yetişmemesini ilke edinen bir gelenek gözlenmektedir. Öyle ki ilkokul 1. sınıftan itibaren öğrenciler okula yollarında velileri olmadan yürüyerek, bisikletle ya da otobüsle gelip gitmektedirler. İlköğretimde temel derslere sınıf öğretmeni, görsel sanatlar, müzik ve spor gibi dersler branş öğretmenleri tarafından verilmektedir. İlk altı yıllık eğitimin ardından gelen 3 yıllık ortaokul öğretiminde dersleri branş öğretmenleri vermektedir (Ekinci ve Öter, 2010: 14).

2.2.3. Ortaöğretim

Lise eğitimi 9 yıllık (veya istenirse 10 yıl) zorunlu temel eğitimden sonra başlar ve zorunlu değildir. Lise eğitiminde öğrenciler 16 ile 19 yaş arasında genel veya mesleki bir eğitim alarak yüksek öğrenime hazırlanırlar. Lise eğitiminden sonra üniversiteye giriş sınavı mevcuttur. Ayrıca teknik üniversiteler için, alan mesleki yeterlilik sınavı uygulaması bulunmaktadır. Okul öncesi ve ilköğretim gibi çerçeve program ve standartlar, Ulusal Eğitim Kurulu'na belirlenmiştir. Bu kurulun yanısıra yerel yönetimlerde çeşitli düzenlemeler yapabilirler. Ortaeğitimde öğrencilerin yaşam ve insan haklarına saygı, açık demokrasi, insanlık, doğruluk, eşitlik, geleceği şekillendirme, yaşam boyu öğrenme, bilgi ve iletişim teknolojileri, diğer insanlarla işbirliği, kendini ifade etme ve ikinci dil bilgisi alanlarında eğitilmeleri hedeflenmektedir. Lise eğitiminde dersler zorunlu ve seçmeli olarak iki gruba ayrılmaktadır. Dersler başlıca anadil ve edebiyat, yabancı dil, matematik, biyoloji, coğrafya, fizik, kimya, din ve ahlak, felsefe, tarih, sosyal bilimler, psikoloji, müzik, görsel sanatlar, sanat ve fiziki eğitim, sağlık eğitimi ve rehberlik olarak verilmektedir (Çetinkaya, 2014: 13).

Genel liselere öğrenciler sınavsız geçebilmektedirler. Bu durumda öğrencinin başarı durumu ve okul yönetiminin görüşleri baz alınır. “Öğrencilerin % 90’ından fazlası zorunlu temel eğitimden sonra yüksek öğrenimlerine devam etmektedirler. Öğrencilerin % 54’ü genel orta öğretimi tercih ederken, % 36’sı mesleki eğitimi tercih etmektedir”. Genel liselerden mesleki eğitime geçişin mümkün olduğu sistemde teorik ve uygulamalı dersler mevcuttur (Ekinci ve Öter, 2010: 15,16,17).

2.2.4. Yükseköğretim

Lise eğitiminden sonra başlayan yüksek eğitim, genel ve mesleki olarak ikiye ayrılmaktadır. Lisans eğitimi genelde 4 yıl, yüksek lisans eğitimi 2 yıl sürmektedir. Üniversiteye giriş koşulları olarak; üniversite giriş sınavı notu, fakülte ve enstitülerin giriş sınavı ve ortaöğretim ikinci devre notları dikkate alınmaktadır (Ekinci ve Öter, 2010: 19). Üniversiteler arasında geçiş yapmak da mümkündür. “Ayrıca lise eğitimini tamamlayanlar ve mesleki hayatın içinden gelenler teknik okullara girebilmekte; istedikleri takdirde lisansüstü eğitimlerini sürdürebilmektedirler (Çetinkaya, 2014: 13). Fin devletinin diğer temel politikalarından biri de zorunlu eğitimi tamamlamış öğrencilerin eğitimlerine devam etmelerini sağlamaktır (Çetinkaya, 2005: 89). Finlandiya’da yükseköğretim kurumları devletten ödenek almaktadırlar. İç işlerinde özerk olan bu kurumlardan Eğitim Bakanlığı sorumludur. Her kurum, meclisin çıkardığı yasa ile yürütülür. Meslek, formasyon ve açık üniversite kurslarının sürekli mevcut olduğu Finlandiya’da yüksek öğretim sisteminin amaçları, süresi ve kurumların kuruluşları kararname ile belirlenir (Çetinkaya, 2005: 89).

2.2.5. Özel Eğitim ve Öğretim

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler temel eğitim alan diğer öğrencilerle kaynaştırma biçiminde öğrenimlerine devam etmektedirler. Almaları gereken özel dersleri aldıktan sonra diğer dersleri özel eğitime ihtiyacı olmayan öğrencilerle alabilmektedirler. Temel eğitim okullarında özel eğitim sınıfları bulunmaktadır. “Öğrencinin engelli ya da hasta olması, geç gelişme gösterme, ruhsal bozukluklar ya da benzer nedenlerden ötürü normal bir öğrenme grubu içerisinde eğitim alması uygun görülüyorsa, öğrencinin özel eğitim çerçevesinde eğitim alması kararlaştırılmaktadır”. Özel eğitim, bu alanda yetiştirilmiş öğretmenler tarafından verilmektedir. Bu kapsamdaki öğrencilere ait bireysel bir öğretim programı hazırlanmaktadır (Ekinci ve Öter, 2010: 18). 2014 yılı

sonlarında yapılan kayıtlara ve istatistiklere göre Finlandiya’da okul öncesine hizmet edenlerin haricinde yaklaşık olarak 3,600 adet eğitim kurumu olduğu ve bu kurumlara katılan 1,89 milyon öğrenci olduğu belirlenmiştir. Bu öğrencilerden 157,000’i özel eğitim kapsamında yardım almıştır (OSF, 2015).

2.2.6. Eğitimin Finansal Yapısı

Finlandiya’da eğitim ücretsiz olmakla birlikte, eğitim kurumları devletten ödenek alırlar. Hükümetin, genel eğitime, mesleki ve sanat eğitimine para aktarma zorunluluğu vardır. Finansal yapı maliye bakanlığı ile eğitim bakanlığının ortaklaşa çalışması ile oluşturulmaktadır ve eğitimin finansmanı eğitim bakanlığı ve yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır (Güngör ve Göksu, 2013: 63). Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarına göre yemek ve ders araç-gereçleri ücretsizdir. Eğitimin genel ilkeleri özel okullarda da uygulanmakla birlikte, özel okullar da para yardımından yararlanmaktadırlar (Çetinkaya, 2005: 90). Eğitim kurumlarının ekonomik yönden desteklenmesi merkezi otoritenin yanı sıra yerel yönetimler tarafından da yapılır. “İlk ve ortaöğretim için kullanılan fonlarda devlet, masrafların % 57’sini karşılarken, belediyelerin sağladığı katkı ortalama % 43 civarındadır” (Ekinci ve Öter, 2010: 21). Yükseköğretim kurumlarının finansmanı ise doğrudan devlet tarafından yapılmaktadır. 2013 rakamlarına göre Finlandiya’da eğitime 12.3 milyon Euro harcanmıştır (OSF, 2015). Bu rakamın yaklaşık 3 milyon Euro’su okul öncesi eğitim için kullanılmıştır (OECD, 2013).

2.3. Türkiye’de Eğitim ve Öğretim

Türkiye’de eğitim merkezden yönetilmektedir ve ücretsizdir. Örgün eğitim milli eğitimin genel hedefleri ve temel ilkeleri doğrultusunda, okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Türk eğitim sistemi örgün ve yaygın olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Örgün eğitim, okul çatısı altında işleyen okul öncesi, ilk eğitim, orta eğitim ve yüksek eğitimidir. Yaygın eğitim, örgün eğitime hiç girmemiş ya da sonradan ayrılmış kişiler için ilgi ve gereksinim duydukları alanlarda eğitim almalarıdır. Genel ve mesleki eğitimin alınabildiği yaygın eğitime örnek olarak; halk eğitim merkezlerini, çıraklık eğitimi birimlerini, pratik kız sanat okullarını, olgunlaşma enstitülerini, endüstri pratik sanat okullarını, mesleki eğitim merkezlerini, yetişkinler teknik eğitim okullarını, özel

kursları, özel dersaneleri, eğitim ve uygulama okullarını, meslek okullarını, açık öğretim okulu ve lisesini verebiliriz (Çetinkaya, 2014: 30). Türkiye’de eğitim sistemini düzenleyen esaslar; T.C Anayasası, eğitim ve öğretim yasaları, hükümet programları, kalkınma planları, milli eğitim şuraları ve ulusal programdır (Çetinkaya, 2005: 105). Bu esaslara göre eğitimin ilkeleri;

- Cumhuriyetçilik,
- Laiklik,
- Bilimsellik,
- Genel ve eşitlik,
- Fonksiyonel ve çağdaş olmak,
- Ferdin ve toplumun İhtiyaçları,
- Yönelme,
- Eğitim hakkı,
- Fırsat ve imkân eşitliği,
- Süreklilik,
- Atatürk inkilâp ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği,
- Demokrasi eğitimi,
- Plânlılık,
- Karma eğitim,
- Okul ile ailenin iş birliği ve
- Her yerde eğitimidir (Çetinkaya, 2014: 25).

Türkiye’de genel olarak okullaşma oranlarına bakıldığında, özellikle orta ve yükseköğretimde, OECD ülkelerine kıyasla eğitim düzeyinin daha düşük olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye’de eğitime devamlılık süresi ortalama altı yıl olarak hesaplanmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) Kalkınma Programı’nın 2008 yılında yayımladığı “İnsani Gelişme Raporu’na” göre, gençlerin yükseköğretime devam etmeme nedenleri olarak ekonomik nedenler, aile engeli, ilgi ve istek eksikliği yer almaktadır (Tokol ve Alper, 2013: 377). Ayrıca her eğitim düzeyinde kızların okullaşma oranları erkeklerin gerisinde kalmaktadır ve okullaşma oranlarına yönelik bölgesel farklılıklar da göze çarpmaktadır. “Gerek cinsiyete dayalı eşitsizlikler gerekse bölgesel

farklılıklar, Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliği olgusunun önemini artırmaktadır” (Tokol ve Alper, 2013: 378)

Tablo 4. Türkiye Eğitim ve Öğretim Sisteminin Temel Yapısı

YAŞ	SÜRE (YIL)	EĞİTİM DÜZEY VE KADEMELERİ	
	5	Doktora (Gereken şartları taşıma halinde 3 yılda da bitirilebilir).	YÜKSEKÖĞRETİM
	2	Yüksek Lisans	
	4	Lisans (+1 yıl yabancı dil hazırlık görülebilir).	
	2	Ön Lisans	
17-18	4	Genel, Mesleki ve Teknik Lise	ORTAÖĞRETİM
16-17			
15-16			
14-15			
13-14	4	Ortaokul	
12-13			
11-12			
10-11			
9-10	4	İlkokul	İLKÖĞRETİM
8-9			
7-8			
6-7			
5		Anasınıfı	OKUL ÖNCESİ
4		Anaokulu	
3			

*Şekilde son yıllarda yapılan değişiklikler gösterilmiştir

Kaynak: Kilimci, 2006: 75

2012 yılı itibariyle yapılan değişikliğe göre ve Tablo 4’de de gösterildiği gibi, Türkiye’de temel eğitim 4 yıl ilköğretim, 4 yıl ortaokul, 4 yıl lise olarak düzenlenmiştir ve 12 yıllık eğitim zorunlu hale getirilmiştir (Usta, 2014: 15). Temel eğitim süresince meslek ve yüksek okulları için eğitim sağlanmaktadır. Türkiye’de öğretim yılı süresi 180 iş günü, tatil süresi 90 gündür (Kilimci, 2006: 92). Kişilerin son 20 yılda beşeri sermaye anlayışı ile eğitimlerine yaptıkları yatırımlar artmıştır.

Devlet, maddi durumu yetersiz olan başarılı öğrencilerin eğitimlerini devam ettirebilmeleri için burslar sağlamaktadır. Türkiye’deki ortalama eğitim harcamalarının

OECD ülkelerindeki ortalama eğitim harcamalarının gerisinde kaldığı görülmektedir (Tokol ve Alper, 2013: 378).

Türkiye, Avrupa Birliğine üyelik çalışmaları doğrultusunda, amaç ve ilkeleri yeniden yapılanma çabası içinde olup ve bu doğrultuda eğitimde yapılacak yenileşme çalışmalarını düzenlemektedir (Kilimci, 2006: 7). Eğitim kurumlarında öğretmenlik yapacak olan bireyler eğitim fakültelerinde eğitim görmekte ve öğretmenlik formasyonuna sahip olanlar devlet okullarında kadrolu olarak çalışabilmek için Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS)'na girmektedirler.

2.3.1. Okul Öncesi Eğitim Ve Öğretim

Türkiye'de okul öncesi eğitim zorunlu değildir. 3 ile 5 yaş arası eğitimi kapsar. Okul öncesi eğitimde amaç, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilk eğitime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirilme ortamı yaratılmasını, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır (Kilimci, 2006: 76). Okul öncesi eğitim yerleri özel işletmeler olabileceği gibi ilköğitime bağlı olarak ta açılabilir. Avrupa ülkesiyle karşılaştırıldığında Türkiye'de çocukların okul öncesi eğitime katılma oranının çok daha düşük olduğu görülmektedir. Buna sebep olarak okul öncesi eğitimin aileler için ek bir mali gider olmasını gösterebiliriz. 2014/15 Milli Eğitim istatistiklerine göre, Türkiye'de okul öncesi yaş grubuna hizmet veren toplamda 26,972 adet kurum bulunmaktadır. Bu kurumların 22,600'ü resmi, 4,372'si özeldir. Anaokulu, yaz okulu, mobil okul, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı okullar gibi çeşitlilikte karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi eğitime katılan toplam öğrenci sayısı 1,156,000 ve öğretmen sayısı 68,038'dir (Milli Eğitim, 2015: 51).

2.3.2. İlköğretim

Türkiye'de ilköğretim 6 ile 10 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsar. İlkokul kurumları dört yıllık okullardan oluşur (Çetinkaya, 2014: 26). Kız ve erkek bütün vatandaşlara zorunludur ve devlet okullarında eğitim ücretsizdir. Özel eğitim veren ilkokullarda bulunmaktadır. Özel okulların bağlı olduğu esaslar devlet okullarıyla birlikte, erişilmek istenen seviyeye uygun bir şekilde kanunla belirlenmektedir (Çetinkaya, 2005:105). Dersler sınıf ve branş öğretmenleri tarafından yürütülmektedir.

İlkeğitimin amacı; “Türkiye’de yaşayan her çocuğun iyi bir yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst eğitime hazırlanmasını sağlamaktır” (Kilimci, 2006: 76).

2.3.3. Ortaokul ve Ortaöğretim

Ortaokul 10-14 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsayan, eğitimin ikinci kademesidurumunda olan kurumdur. Kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Ortaokul kurumları dört yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ortaokul diploması verilir (Çetinkaya, 2014: 27). Sınavsız girilen ortaokullar genel eğitim verenler ya da imam hatip okullarıdır (Usta, 2014: 16). Lise eğitimi, dört yıllık genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsayan zorunlu eğitimidir. Genel ortaöğretim; genel liseler, Anadolu liseleri, fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, meslekî ve teknik ortaöğretim; erkek teknik öğretim okulları, kız teknik öğretim okulları, ticaret ve turizm eğitimi okulları ve din eğitimi okullarından oluşmaktadır (Çetinkaya, 2014: 27). Lise eğitiminden sonra üniversiteye devam etmek isteyenler için merkezi sınav sistemi vardır (Çetinkaya, 2005: 108). Orta eğitimin amacı; “öğrencilere ortak bir genel kültür bilgisi vermek, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgive yetenekleri doğrultusunda yüksek eğitime hazırlamaktır” (Kilimci, 2006: 77).

2.3.4. Yükseköğretim

Orta eğitimden sonraki gelen aşama olan yüksek eğitimin dört basamağı vardır; ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora. “Yükseköğretim kurumları; üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar, meslek yüksekokulu ile uygulama ve araştırma merkezlerinden oluşmaktadır” (Çetinkaya, 2014: 29). Merkezi sınavla öğrenci alan üniversiteler Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’na bağlıdır. Akademik eğitimin verildiği üniversitelerde meslek yüksek okulu birimleri bulunmakla birlikte, meslek lisesi mezunu öğrenciler bölümleriyle ilişik olan bu birimlere sınavsız geçiş yapabilmektedirler (Çetinkaya, 2005: 109). “Ön lisans ortaegitime dayalı en az dört yarıyılık (ikiyıl) bir öğretim sürecini, Lisans eğitimi, ortaegitime dayalı en az sekiz

yarıyılık (dört yıl) bir öğretim süresini kapsar. Lisans eğitimi yüksek okullar ve fakültelerde verilir”. Lisans eğitiminden sonra öğrenciler dilerlerse yüksek lisans ya da doktora programlarına devam ederler. “Yüksek lisans, lisans eğitime dayalı iki yarıyıl ders, iki yarıyıl tez hazırlama olmak üzere dört yarıyılık (iki yıl) bir yüksek eğitim basamağıdır. Doktora eğitimi üniversite eğitiminin son basamağını oluşturmakta ve genel olarak 4 ya da 5 yılda bitirilmektedir (Kilimci, 2006: 78).

2.3.5. Özel Eğitim ve Öğretim

Özel eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı sayfasında şu şekilde tanımlanmıştır;

“Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir. Çoğunluktan farklı ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara sunulan, üstün yetenekli olanları yetenekleri doğrultusunda en üst düzeye çıkmasını sağlayan yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatılan eğitimidir.” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

Genel eğitime nazaran özel eğitimin içeriği bireylerin ihtiyaçlarını belirlemektir. Daha yoğun ve sistematik bir program gerektiren özel eğitim de çocukların akademik öğrenimlerinden önce giyinme, soyunma, yemek yeme becerileri gibi temel alışkanlıkları edinmeleri sağlanır. Türk Milli Eğitimi’nde özel eğitimin ilkeleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- “Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır,
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanması esastır,
- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyi, sosyal ve fiziksel çevresinden mümkün olduğu kadar ayırmadan plânlanır ve yürütülür,
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitim performansları dikkate alınarak; amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir,
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin, her tür ve kademedeki eğitimlerini kesintisiz sürdürebilmeleri için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır,
- Özel eğitime ihtiyacı olan birey için, bireysel eğitim plânu hazırlanır ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır,
- Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmaları ve eğitimleri sağlanır,
- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitime ihtiyacı olan bireye yönelik etkinlik gösteren sivil toplum örgütlerinin görüşlerine önem verilir,

- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır” (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

Türkiye’de özel eğitim kurumları olarak: Görme Engelliler İlköğretim Okulları, İşitme Engelliler İlköğretim Okulları ve Liseleri, Ortopedik Engelliler İlköğretim Okulları, Eğitilebilirler İlköğretim Okulları, İş Okulları, Eğitim ve Uygulama Okulları, İş Eğitim Merkezleri, Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri, Bilim Sanat Merkezleri ve Hastane Okulları’nın olduğunu görmekteyiz. Bu kurumlar gündüzlü olabildikleri gibi yatılı da olabilmektedirler. Ayrıca örgün öğrenim sağlayan okullarda engelliler için kaynaştırma ve özel eğitim sınıfı uygulamaları mevcuttur (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013). 2014/15 Milli Eğitim Bakanlığı istatistiklerine göre Türkiye’de 8,291 adet özel eğitim veren kurum, 823,515 adet özel eğitim alan öğrenci ve 93,042 tane özel eğitim veren öğretmen bulunmaktadır. Bu kurumlardan 4,372’si okul öncesi özel eğitim sunmakta olup, 171,648 okul öncesi özel eğitim alan çocuk ve 16,719 adet okul öncesi özel eğitim öğretmeni bulunmaktadır (Milli Eğitim, 2015: 37).

2.3.6. Eğitimin Finansal Yapısı

Türkiye eğitim sisteminin finansal yapısı merkezi bir özellik göstermektedir. “Okullar sınırlı özerkliğe sahiptirler ve ihtiyaçlarına cevap verebilme kapasiteleri sınırlı düzeydedir” (OECD, 2013: 4). Türkiye’de eğitimin finansman kaynakları; Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Katkı Payı ve Bağışlar tarafından karşılanmaktadır (Güngör ve Göksu, 2013: 63). Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)’nin finansman kaynakları aşağıdaki gibidir;

- Konsolide bütçeden* ayrılan kaynaklar,
- İl özel idareden ayrılan kaynaklar,
- Eğitim, gençlik, spor ve sağlık hizmetleri vergisi,
- Eğitime katkı payı,
- Döner sermaye işletmelerinden sağlanan gelirler,
- Kişi ve kuruluşların bağışları (Çetinkaya, 2005: 110).

*Türkiye’de konsolide bütçe, genel bütçe ve katma bütçelerin toplamından oluşur, bkz. <http://konsolidebutce.nedir.com/>

Eğitimin finansmanı kamu kaynaklarından sağlanmaktadır fakat, okul aile birlikleri ve velilerde okulları mali yönden destekleyebilmektedirler. Okulların personel ihtiyacı merkezi ve yerel idareler tarafından karşılanır. “Her ne kadar son on yıl içinde genel finansman düzeyi artmışsa da, mevcut veriler ilk ve ortaöğretim finansmanının diğer OECD ölkelerine kıyasla yetersiz olduğuna işaret etmektedir” (OECD, 2013: 4). Eğitime ayrılan bütçe rakamlarına bakıldığında Milli Eğitim’e ayrılan bütçede artış olduğu gözlenmektedir. 2002 yılında 7,5 milyar olan eğitim bütçesi 2014 yılında 55 milyar TL’ye çıkarılmıştır (Ayrangöl ve Tekdere, 2014: 10). Okul öncesi eğitimde öğrenci başına yapılan yıllık harcama 2011 verilerine göre 2,400 Amerikan dolarıdır (Ayrangöl ve Tekdere, 2014: 23). Toplam öğrenci rakamına bakıldığında okul öncesi eğitime ayrılan miktar yaklaşık olarak 7 milyar TL olarak karşımıza çıkmaktadır.

BÖLÜM 3: İNGİLTERE, FİNLANDİYA VE TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİME YÖNELİK BAZI SOSYAL POLİTİKA VE UYGULAMALAR

3.1. İngiltere

İngiltere hükümetinin anayasası bulunmamakla birlikte, haklar ve eşitlikler; yasalar ve tüzüklerle belirlenmiştir. Okul öncesi bakım ve eğitimi için devletin anaokullarına başlanması durumunda eğitim ücretsizdir. Özel anaokulu tercih edilirse, devlet 3 ve 4 yaşındaki çocukların haftada 15 saatlik eğitimini karşılamaktadır. Eğer ailenin maddi durumu iyi değilse ve devletten herhangi bir yardım alıyorsa 2 yaşındakilerde bu hizmete dahildir (İngiltere İnternet Devlet Sayfası: 2014). Devlet okulları için adres uygulaması yapılmaktadır. Bu uygulamaya göre ikâmet edilen adrese yakın bir okula kayıt yapılabilmektedir.

3.1.1. Çocuk Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlar

3.1.1.1. Çocuk Yoksulluğu

İngiltere’de çocuk yoksulluğu üzerine durulmakta ve bu durumun asgariye indirgenmesi için çeşitli devlet politikaları uygulanmaktadır. Çocuk yoksulluğuna dikkat çekmek için önce insanlardaki yoksulluk kavramı zihniyetinin değişmesine inanan İngiliz akademisyenler risk altında olan gruplar için çingeneler, mülteciler, evsizler, azınlıklar, gey ve lezbiyen grupları içerisindeki çocukları işaret etmektedirler (Fraser, 2009: 92). Yoksul (deprived) bölgelerde yapılan çalışmalarda öğretmenler öğrencinin öğrenme isteği konusunda olumsuz görüşler bildirmektedir. Öğrencilerin öğrenme yerine zaman geçirme amaçlı uygun olmayan davranışlarda bulduklarını belirten öğretmenler, bu bölgelerde öğretmenin kolay olmadığını dile getirmektedir. Ekonomik açıdan daha iyi olan bölgelere göre yoksul olan öğrencilerin İngilizce, Matematik ve ortaokul sonunda girdikleri sınavlarda daha az başarılı oldukları gözlemlenmektedir. İngiliz hükümeti bu bölgelere en tecrübeli ve mesleğine kendini adanmış öğretmenlerini göndermek istemektedir. Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı tarafından aile ve çocukların yaşam koşulları ile ilgili gereken ölçütler Tablo 5’deki gibi yapılarak, sağlanan olanaklar düzenli olarak gözden geçirilmektedir (DWP, 2012: 24).

Tablo 5. Maddi Yoksunluk (deprivation) Resmi ölçütü

Yetişkin Yoksunluğu	Çocuk Yoksunluğu
- Evin yeterince ısısının sağlanması	- Yılda en az bir hafta aile ile birlikte tatile gidebilme
- Her türlü hava koşuluna uygun en az iki çift ayakkabı	- Ayda en az bir kez yüzmeye
- Evin gerekli tamiratları için yeterli paraya sahip olma	- Bir hobi yada eğlence faaliyeti
- Eskimiş mobilyaları değiştirebilme, evin içten sigortasının yaptırılabilmesi, ayda en az bir kez bir tanıdığını yemeğe çağırabilme	- 10 yaşın üzerindeki erkek ve kız çocukları için ayrı yatak odası
- Bir hobi yada eğlence faaliyetine sahip olma, bozulan elektrikli aletleri değiştirebilme	- Spor malzemesi ya da bir bisikletin olması
- Alışverişe çıkıldığında kendine ait bir şey alabilme	- Özel günlerde kutlama yapabilme
- Kötü günler için ayda en az 10 sterlin biriktirebilme	- Okul gezilerine katılabilme

Kaynak: DWP, 2003: 24

2011 yılında aile öğrenimi için, bütçeden 37 milyon sterlin ayrılmış ve kamu bu ödeneğin dezavantajlı aileler için harcanmasını hedef olarak belirlemiştir (DWP, 2012: 24). İngiltere kanunlarında (Eşitlikler Yasası-Equality Act gibi), eğitim verecek olan kurumların özellikleri açık bir şekilde belirtilmiş ve dezavantajlı grupların bu eğitim kurumlarından ayrımcılık söz konusu olmaksızın nasıl yararlanabileceklerinin altı

çizilmiştir.* Çocuk yoksulluğu ile mücadele konusunda “Opportunities for All” (Herkes için fırsatlar) sloganıyla hareket edilmektedir. 0-4 yaş arasındaki yoksul çocuklar desteklenmekte, “Sure Start” uygulamasıyla çocukların temel ihtiyaçları karşılanmaktadır (Kurnaz, 2009: 73).

3.1.1.2. Sosyal Yardımlar

Nüfusun etnik, kültürel ve dini açılarından çeşitlilik arz ettiği İngiltere kentlerinde genel olarak bir refah seviyesi görülse de bazı yerleşim bölgelerinde çocuklar ve ailelerin ekonomik sıkıntılar ve sosyal yaşam alanında sorunlar yaşadıkları gözlenmektedir. İngiltere’de genel olarak kadın ve erkek nüfusu sayıca birbirine eşit olup, etnik ve dini yapı da çeşitlilik göstermektedir (Taşçı, 2008: 220).

Muhtaç bir çocuk ya da ailesi sosyal hizmetlerden durumunun değerlendirilmesini isteme hakkına sahiptir. Bu değerlendirme, gerekli servisleri belirler ve oldukça önemlidir, çünkü birden fazla hizmet ağıyla bağ kurması gerekebilir, örneğin; ev hizmeti ya da kısa dönemli dinlenmeler gibi. Belli bir bölgede özürü çocuk sayısının fazla olmasıyla sosyal hizmetlerin maddi imkanları sınırlılık gösterebilir. Bu durumda belediye, “uygunluk kriterleri” ilkesi ile verilmesi gerekeni tespit eder. Uygunluk kriterleri her yerel merciye göre değişkenlik gösterebilir. Bunun anlamı, bir bölgeden başka bir bölgeye taşınma durumunda önceden sağlanan yardımlardan yoksun kalınabilir. Uygunluk ya da değerlendirme aşamasında eğer sosyal hizmetler aileyi ya da çocuğu yardım almaya muhtaç olarak görmezse, herhangi bir hizmeti sunmak zorunluluğu yoktur fakat, bu durumda bile ailenin yerel yardım dernekleri, vakıflar veya gönüllü kuruluşlarla irtibata geçmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, ailenin verilen kararı daha ileri şikayet seviyesine taşıyabilmesi için, neden uygunluk kriterlerine uymadıkları açıkça belirtilmelidir (Parkes, 2012: 9).

1989 Çocuk Yasası’na göre, yerel merciler sundukları hizmetlerden para talep edebilirler ve her yerel belediyenin fiyatlaması farklı olabilir. Ödemeler ailenin gelirin ve yatırımlarına göre belirlenerek ailenin ödeyemeyeceği rakam talep edilemez. Çocuk 16 yaşına ulaştığında artık ailenin gelir durumu değil, çocuğun kendi şartları birey

* Bkz. The UK Equality Act 2010, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/pdfs/ukpga_20100015_en.pdf, 11.5.2015.

olarak ele alınır. Aile, devletten Çalışma Vergi Kredisi, Çocuk Vergi Kredisi ya da İşsizlik Kredisi gibi yardımlar alıyorsa çocuklara sunulan hizmetlerden ücret alınmaz. Ayrıca, tavsiye, bilgilendirme ve rehberlik servislerinden finansal durum ne olursa olsun ödeme alınmaz (Parkes, 2012: 10).

3.1.2. Çocuk Bakım Üniteleri

İngiltere’de okul öncesi çocuklara yönelik bakım ve eğitim merkezleri olarak; günlük bakım kreşleri (daycare), çocuk merkezleri (Children’s Centres), oyun grupları, okullara bağlı okul öncesi birimler, tatil faaliyetleri, okul öncesi ve sonrası kulüpleri bulunmaktadır. Bu merkezlerde verilen hizmetlerde geniş ölçekte planlama ve etkinlik yapıldığı gibi, çocukların sağlık ve günlük bakım işlemleri de sağlanmaktadır (Şemşek, 2014: 209).

Günlük Bakım Kreşleri (Daycare): Bu merkezler, çocukları 3 aylıktan 5 yaşa kadar kabul etmektedirler. Genellikle, bebek odası (0-2 yaş), 2-3 yaş arası ve 3-5 yaş arası gurupların sınıfları birbirinden ayrı tutulur. Çocuklar serbest oynama zamanında bir araya gelirler. Bu kreşlerde çocuğun günlük hijyen bakımlarının yanı sıra yeme, içme ve uyuma ihtiyaçları karşılanır. Öğrenimlerini pekiştirecek şekilde okula hazırlık uygulamaları yapılır. Fiziksel ve zihinsel engelli çocuklara özel 1 ya da 2 yardımcı öğretmen atanır. Öğretmenler gün içinde bu çocukların ihtiyaçlarını karşılamakla sorumludur (Guidance to the National Standards, 2001: 45). **Çocuk Merkezleri (Children’s Centres):** 5 yaş altı çocuklara hizmet veren çocuk merkezleri, bünyesinde, oyun eğitimleri, konuşma terapistleri, sağlık merkezi ve anaokulu gibi farklı birimleri bulundurur. Ülkenin hemen hemen her ilçesinde bulunurlar. Hem çocuklar hem de aileleri için çeşitli eğitim programları sunarlar. Programlara örnek olarak; bebek masaj seansları, ebeveyn eğitimleri, davranış bozukluğuna karşı eğitim, doğum öncesi sağlık hizmetleri, çocuklar ve aileleri için yoga hizmetlerini verebiliriz (Şemşek, 2014: 209). **Oyun Grupları (Play Groups):** Genellikle 3 yaş grubunun altına hizmet verir. Ana tema olarak serbest oyun oynamayı ele alırlar. Ebeveyn isterse çocuğu ile birlikte kalabilir. Engelli çocuğun ihtiyacına göre 1 ya da 2 öğretmen eşlik eder. 2 saatlik seanslar şeklinde ya bir kilise salonunda ya da kamuya ait bir binada hizmet verir. Hem içeri hem de dışarı alanlarda farklı oyun çeşitleri sunulur (Şemşek, 2014: 210). **Okul Öncesi Birimleri (Nursery):** 3-4 yaş arası çocuklar ilkokulların anaokulu bölümünden başlayıp

daha sonra okula hazırlık (reception) sınıfı ve nihayetinde 1. sınıfa başlayarak ilkokulu 6. sınıfa kadar okurlar. Herhangi bir öğrenme engeli olan çocuklar için sağlık ve sosyal hizmetler personelleri ile birlikte çalışılır. Bu çalışmalar sırasında okul personeli diğer profesyonellere yardımcı olur. Bu profesyoneller, terapistler, göz ve kulak doktorları, psikologlar, sosyal hizmet görevlileri ve hemşireler olabilir. Çocukların engellilik derecelerine göre ortamın ergonomikliği, doğru teçhizatlar ve eşyalar ile sağlanır. Örnek olarak; rahat oturabilecekleri sıra ve sandalyeler, parmaklarına göre özel tutacaklı kalemler, yemek masaları, tekerlekli sandalyeler ve dinlenme mekanlarını verebiliriz (Bruce, 2002: 182). Okul Öncesi ve Sonrası Kulüpleri: Okul başlama saatinden önce, özellikle çalışan aileler için çocuklarını erkenden bırakılabilecekleri kahvaltı grupları mevcuttur. Okul bünyesinde ya da özel binalarda organize edilebilirler. Çocukların kahvaltı ihtiyaçları karşılandıktan sonra oyun ve ders aktiviteleri yapılır. Okul sonrası grupları;

“genelde okul bitiminden itibaren 2 saatlik seanslar şeklinde düzenlenir. Kahvaltı grupları gibi okula bağlı olabilir ya da özel bir kuruluş tarafından yürütülebilir. Futbol, satranç, hokey, kriket, etüt, oyun ve dinlenme grupları şeklinde organize edilebilirler. Kulüpler okul dışında bir binadaysa, okul bitiminde çocuklar, yürüme ya da servis yöntemiyle kulüp çalışanları tarafından alınır. Bu merkezlerde engelli çocukların ihtiyaçları aile ve sağlık hizmetlerinin öngördüğü şekillerde karşılanır” (Şemşek, 2014: 210).

Tatil Kulüpleri: Okul tatillerinde, yerel belediyeler ya da özel kurumlar tarafından genelde okul spor salonlarında yürütülürler. Etkinlikleri arasında spor, müzik, tiyatro, resim ve sanat gelir. Çocuklar eğitilmiş görevlilerle birlikte çalışırlar. Yaş gurubu genelde 4 yaş ile 12 yaş arasındır. Bütçenin çoğu yerel belediye tarafından karşılanırsa bile aileler belli bir ücrete tabi tutulabilir. Bu hizmetler hemen hemen bütün bölgelerde okul tatil zamanlarında sunulur (Bruce, 2002: 183).

3.1.3. Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği

İngiltere’de sağlık ve sosyal hizmet personeli, kültür, din, dil ve ırk bakımından farklı insanlarla çalışmaktadırlar. Aynı zamanda sistem yaşlılara, gençlere, özürülere, hastalara, farklı konuşma dili ve kültüre sahip olanlara, zenginlere, fakirlere, orta hallilere, beyazlara, siyahlara, melez ırktan olanlara bakmakta ve hizmet vermektedir. Bütün sağlık ve bakım personeli bu farklılıklara saygı göstermek ve çalışabilecek özellikte olmalıdır. Bu nitelikler kanunlarla da zorunlu kılınmıştır. Ülkenin % 68’i

Hıristiyan, % 23'ü dini yok, % 4.4'ü Müslüman, % 1.3'ü Hindu, % 0.4'ü Budist, % 0.4'ü Yahudi ve % 1.1'i diğer dinlere mensuptur (Welsh, 2013: 168). İngiltere'de insanlar yasaları çiğnemedikten sonra istedikleri gibi yaşamakta serbesttirler. Yazılı kanunlarla kişilerin hürlik hakları korunmuş ve eşitlik ilkesinin yayılma sorumluluğu hem işverene hem de çalışana yüklenmiştir (Şemşek, 2014: 206). Eşitlik ilkesini ve insanların ayrımcılığa karşı korunmasını öngören başlıca yasalar şunlardır;

- 1- Ruh Sağlığı Yasası (1983)
- 2- Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)
- 3- Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1950)
- 4- Engellilik ve Ayrımcılık Yasası (1995)
- 5- İnsan Hakları Sözleşmesi (1998)
- 6- Irk İlişkileri Yasası (2000)
- 7- Çocuk Kanunu (2004)
- 8- Kaliteli Bakım Komisyon Yönetmeliği (2009) (Parkes, 2012).

1989 Çocuk Hakları Yasası 17. bölümüne göre, sosyal hizmet birimleri engelli çocukları korumak ve ihtiyaçlarını ön plana çıkartmakla yükümlüdür. Yasa, engelli çocukları, ihtiyacı olan olarak tanımlamaktadır (Parkes, 2012:3). Aynı bölüme göre; bir çocuk görmüyorsa, duymuyorsa, konuşmuyorsa, zekâ geriliği ya da herhangi bir zihinsel sorunu varsa ve hastalığı kalıcı ise engelli sayılmaktadır (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989). Ayrıca İngiltere'deki Sosyal Hizmetler Birimi'nin engelli çocuklara ve ailelerine karşı görevlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bir sosyal hizmet sağlama,
- Özürlü çocukların kaydını muhafaza etme,
- Mevcut servisler hakkında bilgi verme,
- Özürlü çocukların ve ailelerinin ihtiyaçlarını saptama,
- Bu ihtiyaçların karşılanması için gereken hizmet ağını oluşturma (Parkes, 2012: 3).

3.1.4. Engelli Çocuklar İçin Politikalar

Günümüz engelli yasalarının ortak amacı, tüm engelli insanların temel özgürlüklerden ve bütün insan haklarından tam ve eşit bir şekilde faydalanmasını sağlamaktır. Dünya nüfusunun yaklaşık % 15'nin bir tür engelliliği olduğu tahmin edilmektedir (Dünya

Engellilik Raporu, 2011: 1). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından engellilik kavramı; sakatlık (impairment), fonksiyonel engellilik, yetenek bozukluğu, yeti-yitimi (disability), sosyal yetersizlik ve dezavantajlılık gibi kısımlara ayrılmıştır. Aynı sınıflandırma sisteminde (ICIDH-10) sakatlık, “sağlık koşulları ile ilgili vücut fonksiyonlarında gürülen sorunlar” şeklinde tanımlanmış olup günümüzde sakatlık kavramı fazla kullanılmamaktadır. Sakatlık/özürlülük terimi yerine kullanılmaya başlanan “engellilik” kavramı, toplumun diğer bireylerine göre sosyal ve iş hayatına katılabilmeye kısmen veya tamamen yoksun kişiyi tanımlamaktadır (Tokol, 2013: 309-310). Son 20 yıldır engelli insanlara karşı devlet yönetimlerinin ve uluslar arası örgütlerin bakış açısı değişmeye başlamış olup, özellikle AB ülkelerinde, herhangi bir engeli olmayan insanlardan ayırt edilmemişlerdir. Engelliler için yapılan uluslararası düzenlemelerin ülkeler çerçevesinde de uyumlaştırılması öngörülmüştür. İngiltere’de 2004 yılında özel eğitime ihtiyacı olanlar için Special Educational Needs (SEN) derneği kurulmuştur. SEN, engelli çocukların kendi yeteneklerinin farkına varmalarını hedeflemektedir (Kilimci, 2006: 106). “Özel eğitim alması gereken çocuk, 1996 yasasıyla da belirlenmiş olan, özel ya da devlet yönetiminde olan kurumlarda, kâr amacı güdülmeksizin verilen eğitimle yetişkinliğe hazırlanırlar”. Yerel eğitim otoritelerine eğitim finansını sağlar (Kilimci, 2006: 73).

İngiltere’de yaklaşık her beş öğrenciden biri öğrenme güçlüğü, davranış sorunu ya da fiziksel engelli olarak kayıt altına alınmıştır. Tablo 6’da da görüldüğü üzere 2013 yılında 1.55 milyon olan engelli öğrenci sayısı, 2014 yılında 1.49 milyona düşmüştür. Bu düşüş 2010 yılından itibaren devam etmektedir. Toplam engelli öğrenci rakamının % 94’ü devlet okullarında eğitim görmektedir (Wilson, 2008: 540). Yerel mercilerin engelli çocuğu olan ailelere yardım etme sorumluluğu vardır. Bazı aileler özellikle ev ortamında günlük yaşamlarını idame ettirebilmek için daha çok yardıma ihtiyaç duymaktadırlar.

Yerel belediyelerde düzen sağlamak amacıyla 2006 yılında “Çocuk Bakım Yasası” (The Childcare Act) kabul edilmiştir. Bu Yasa’ya göre belediyeler, okul öncesi yaş gruplarının eğitim alt yapılarını sağlamak, çocuk merkezlerini geliştirmek, dezavantajlı çocuklara ve ailelerine daha fazla hizmet sunmak, ailelerin tekrar işe dönme kararı almaları durumunda gerekli çocuk bakım ünitelerini devreye sokmak ve sosyal hizmet

bölümlerinde uzman elemanlar bulundurmak gibi konularda sorumlu tutulmuşlardır. Yasalara göre İngiltere’de bulunan yerel merciler engelli çocuğu olan aileler için geniş çerçeveli bir yardım planı hazırlamakla yükümlüdürler. Bu plana göre;

- a) Engelli çocuğa evinde ya da başka bir bakım ünitesinde, gündüz ve gece bakımı sunulması ve
- b) Veli için akşamları, hafta sonları ve okul tatillerinde destek hizmeti sağlanması zorunludur (Taşçı, 2008: 227).

1 Ekim 2011 tarihinden itibaren yerel merciler, aileler için sağlanacak olan hizmetleri, hizmetlerden kimlerin yararlanabileceği ve bu hizmetlerin onların ihtiyaçlarını sağlamada nasıl bir fayda göstereceğine dair gerekli bilgiyi yazılı hale getirmekle yükümlüdürler. 2014 yılından itibaren İngiltere’de bütün durum değerlendirme sistemleri aynı çatı altında toplanarak tek bir sistem haline getirilmiştir. Ayrıca Durum Değerlendirme Sistemi (Assessment Framework)’nin 25 yaşına kadar olan çocuk ve gençleri kapsayıcı nitelikte olması hedeflenmektedir (Parkes, 2012: 22).

Tablo 6. Özel Eğitim Öğrenci Rakamları (Special Educational Needs-SEN), İngiltere, 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
BÜTÜN OKULLAR								
Engelli Öğrenci	1,577,265	1,630,210	1,672,610	1,704,980	1,673,895	1,618,340	1,545,610	1,492,950
Toplam Öğrenci	8,167,715	8,121,955	8,092,280	8,098,360	8,123,865	8,178,200	8,249,810	8,331,385
DEVLET OKULLARI								
Anaokulları								
Engelli Öğrenci	4,320	4,230	4,205	4,375	4,740	5,155	5,025	5,420
Toplam Öğrenci	37,640	37,440	37,285	37,575	38,830	39,395	38,820	39,915
İlkokullar								
Engelli Öğrenci	790,695	800,800	802,850	818,440	800,420	779,655	749,770	733,740
Toplam Öğrenci	4,110,750	4,090,400	4,077,350	4,096,580	4,137,755	4,217,000	4,309,580	4,416,710
Ortaokullar								
Engelli Öğrenci	615,045	654,935	692,255	710,525	695,135	654,620	608,405	566,120
Toplam Öğrenci	3,325,625	3,294,575	3,278,130	3,278,485	3,262,635	3,234,875	3,210,120	3,181,360
Devlet Engelli Okulları								
Engelli Öğrenci	85,685	85,775	86,670	87,590	88,905	90,665	93,345	96,545
Toplam Öğrenci	87,010	87,135	87,615	88,690	89,860	91,590	94,350	97,395
Sevk Üniteleri								
Engelli Öğrenci	18,610	18,945	19,585	11,580	11,095	10,805	10,545	10,215
Toplam Öğrenci	24,165	25,290	24,760	15,550	14,050	13,495	12,950	12,895
DİĞER OKULLAR								
Özel Okullar								
Engelli Öğrenci	58,250	60,925	62,500	68,040	69,285	73,205	74,360	76,870
Toplam Öğrenci	577,785	582,425	582,490	576,940	576,325	577,515	579,740	579,035
Özel Engelli Okulları								
Engelli Öğrenci	4,665	4,605	4,540	4,430	4,310	4,235	4,155	4,040
Toplam Öğrenci	4,740	4,695	4,655	4,540	4,415	4,325	4,245	4,080

*Rakamlar en yakın 5'e yuvarlandığından ilgili bölümün toplamına eşit olmayabilir.

Kaynak: Department of Education, 2014

3.1.5. Diğer Uygulamalar

3.1.5.1. Durum Değerlendirme Sistemi (Assessment Framework)

Durum Değerlendirme, sunulacak olan sosyal hizmetlerin neler olacağına dair çocuk ve ailesi hakkında bilgi toplama sürecidir. Bu süreç, yerel merciler tarafından Değerlendirme Sistemi (Assessment Framework) çerçevesinde, aşamaların takibi ile olur ve bu aşamaların sırasıyla yerine getirilmesi zorunludur. Çoğunlukla ön değerlendirme ile başlayan süreç bir telefon görüşmesi kadar kolay olabilir. Ön değerlendirme aşamasında daha derin bir değerlendirmenin gerekli olup olmadığına karar verilir. Sosyal hizmetler görevlilerine ön değerlendirme için 10 gün, bütün sürecin tamamlanması için toplamda 35 günlük bir zaman dilimi verilmektedir (Parkes, 2012: 4). Durum Değerlendirme sırasında çocuğun engellilik ve sağlık ihtiyaçlarının yanı sıra, eğitimi, dini inancı, kültürü ve ailenin şartları da göz önüne alınmaktadır. Genelde sosyal hizmet görevlisi çocuğun evine gider ve gerekli bilgileri orda toplamaya çalışır. Toplayacağı bilgiler arasında; çocuğun uyku düzeni, yemek yeme alışkanlığı, iletişimi, ne tür oyunlardan hoşlandığı ve evde başka çocukların olup olmadığı gibi konular vardır. Sosyal hizmet görevlisi evde edindiği bilgilerin haricinde eve gelen sağlık personelinden, çocuğun doktorundan ya da okuldan bilgi toplamak isteyebilir. Durum Değerlendirme yapılırken kabul edilmiş birkaç yönerge birlikte kullanılabilir. Mesela; Çocuk Hakları Yasası'ndan yararlanılabileceği gibi, 1996 Eğitim Yasası (The Education Act), 1970 Kronik Hasta ve Engelliler Yasası'ndan da birlikte yararlanılabilir (Parkes, 2012: 5).

Engelli çocuklar için yapılması gereken Durum Değerlendirme'nin yanı sıra ebeveynler, "1995 Bakmakla Yükümlüler Yasası (The Carers Act)"na göre kendileri için "Değerlendirme Prosedürü" isteyebilirler. Bu sistem sadece veliye ve onun ihtiyaçlarına odaklanır. Veli Değerlendirme Sistemi, ebeveynin sağlığı, güvenliği, insan ilişkileri ve istihdam konuları üzerinde durur. Bu sistemdeki amaç, velinin engelli çocuğuna bakma sürecindeki yükünün daha başka nasıl hafifletilebileceğinin araştırılmasıdır. Değerlendirme sonunda ya gereken hizmet sağlanır ya da ihtiyaçların karşılanması için ödenek verilir. Ayrıca, Yasa'ya göre yerel merciler, velilere bireysel ihtiyaçlarının belirlemesi prosedürüne tabi olabilecekleri bilgisini vermekle yükümlüdürler. Yasal değerlendirmeler sonunda sağlanan hizmetler şu şekildedir:

- Kalıcı veya geçici konut
- Mesleki, sosyal, kültürel veya eğlence faaliyetleri
- Evde çocuğun günlük bakımının yapılması, örneğin; yıkanması ve giydirilmesi
- Eğlence teçhizatı sağlama; televizyon, radyo ve bilgisayar gibi
- Çocuğun dışarıya gezmeye götürülmesi, örneğin; çocuk merkezinde bir gün
- Eğitim faaliyetleri; evde eğitim verilmesi...v.s.
- Seyahat hizmetleri; çocuğun evden okula ve okuldan eve götürülmesi
- Evde yaşamı kolaylaştırıcı eşyalar, örneğin; tutulabilen barlar ya da ev içi kaldırıcı
- Tatil olanağı sunma
- Eve yemek gönderme
- Telefon aleti sağlama
- Tavsiye, rehberlik veya danışmanlık servisleri (Parkes, 2012: 7-8).

3.1.5.2. Ortak Değerlendirme Uygulaması (Common Assessment Framework-CAF)

CAF, İngiltere’de uygulanan diğer bir durum değerlendirme yöntemidir. Bu yöntem, Çocuk Yasası ile öngörülen değerlendirme yöntemleri yerine geçmemekle birlikte, Çocuk Yasası’nın şart koştuğu yöntemlerin yanı sıra gerekli görüldüğünde uygulanmaktadır. 2004 Çocuk Yasası ile birlikte bütün yerel mercilerin bu uygulamaya geçmeleri şartı konulmuştur. Aile çocuğun daha fazla yardım hizmeti almasını düşünüyorsa CAF uygulamasına başvurabilir (Şemşek, 2014: 208). Aile ve çocuktan ortak alınan karar ile görevli, ne tür bir yardıma ihtiyaç duyulduğunu tespit edebilmek için sorular sorar. Alınan cevaplar ve edinilen bilgiler bir form üzerinde kaydedilir. Veli, formun üzerine kaydedilen bilgilerden memnunsam bir örneği de kendisine verilir. Yardımın belirlenmesi ve sağlanması süreci içerisinde aileyi yönlendirici bir görevli atanır. Yerel merci, servis sağlama yerine para ödemesi yapabilir. Yapılan ödemeler sadece çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda kullanılabilir. Çocuk 16. yaşına gelene kadar aile ödemeyi alır, daha sonrasında ödemeler çocuğun şahsına yapılır. Yerel otoritenin belirlediği ödeme planı çocuk için gereken hizmetin sağlanması adına yeterli olmalıdır. Öyle ki eğer bu hizmet için çalıştırılması gereken birine ihtiyaç varsa, vergi ödenmesi gerekiyorsa ve sigorta ödemesi söz konusu ise ödenecek miktar bütün bu giderleri kapsayıcı şekilde olmalıdır (The Common Assessment Framework, 2009: 12).

3.1.5.3. Şikayet Etme İşlemi

1989 Çocuk Yasası İngiltere Temsilcilikler İşlem Yönetmeliği (2006)'ne göre veli ve bakıcılar;

- Hizmet kalitesi ve uygunluğu
- Kararın geç verilmesi ya da hizmetin geç başlaması
- Hizmetin şekli (şikayet süreci de dahil)
- Verilen yardımın kapsamı, sıklığı veya istenilen ücret
- Çalışanların davranışları ve tavırları
- Uygunluk ve değerlendirme kriterlerinin nasıl belirlendiği
- Yerel otoritenin veli ve çocukla ilgili yönetmeliği ve
- Değerlendirme sürecinin herhangi bir yönü veya bakım hizmetinin yönetimi,

gibi konularda şikayetlerini dile getirebilirler (Parkes, 2012: 13). Her yerel otoritenin şikayetlerle ilgilenen, belirlenmiş bir personeli bulunmaktadır. Yerel otorite şikayetin her aşaması ile ilgilenmek zorunda değildir, fakat gerekli mercilere şikayet ile etkin bir biçimde ilgilenilebilmesi için bilgi vermekle yükümlüdür. Yapılan şikâyetle ilgilenme aşamaları Tablo 7'de gösterilmiştir. 1. aşamada şikayet kabul edilir ve belediye 10 gün içerisinde çözüm için ilk adımı atar. 2. aşamada eğer sorun çözülmemişse şikayeti yapan, 2. aşama için sözlü yada yazılı istekte bulunur. Bunun üzerine yerel otorite araştırma başlatır. Araştırma raporlanır ve 25 gün içinde karar verilir. Kararda sorun hala çözümlenememişse aile bir heyet toplanmasını isteyebilir. 3. aşamada toplanması istenilen heyette 3 kişi toplanır. Bu üç kişi birbirinden bağımsız olarak konu ile alakalı değerlendirme yapar ve tavsiyede bulunur. Heyet aşamasının zaman aralığı söz konusudur. Bu zaman diliminden sonra şikayetin çözümü aileyi ya da bakıcıyı halâ memnun edememişse şikayet daha ileri bir merci olan devlet üstü denetim merkezine (Local Government Ombudsman) götürülebilir (Parkes, 2012: 15).

Tablo 7. Aşamalı Zaman Limitlerinin Özeti

Eylem:	Bir heyet istenir.
Zaman Aralığı:	2. Aşamının kararından itibaren 20 gün içinde.
Eylem:	Şikayet müdürü isteği kabul eder.
Zaman Aralığı:	2 gün.
Eylem:	Şikayet müdürü başkanı, katılacak olanları ve konuyla ilgili dökümanları belirler.
Zaman Aralığı:	Heyetin istenildiği tarihten itibaren 10 gün.
Eylem:	Yerel merci heyete katılacakları kabul eder ve heyet için tarih belirlenir.
Zaman Aralığı:	Heyet istenildiği tarihten itibaren 30 gün.
Eylem:	Yerel Otorite heyet dökümanlarını değerlendirir.
Zaman Aralığı:	Heyetin toplandığı tarihten itibaren 10 gün.
Eylem:	Heyet yazılı raporunu sunar.
Zaman Aralığı:	Heyetin toplanmasından itibaren 5 gün.
Eylem:	İlgili yönetici kararını açıklar.
Zaman Aralığı:	Heyet raporundan itibaren 15 gün.

Kaynak: Jesslyn Parkes, 2012

3.2. Finlandiya

Finlandiya, 1999 Anayasa'sında her vatandaşının eşit haklara sahip olduğunu, hiç kimseye cinsiyetinden, yaşından, uyuğundan, dilinden, dininden, sabıkasından, görüşlerinden, sağlığından, engelliliğinden ya da herhangi başka bir nedenden dolayı ayrımcılık yapılamayacağını belirtmiştir. Çocukların eşit hak ve imkanlardan yararlandırılması gerektiği, gelişimleri için gerekenin yapılması ve ücretsiz eğitimden yararlanmanın herkesin hakkı olduğu devlet ilkesi olarak kabul edilmiştir. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların diğer öğrencilerle aynı öğretim imkanlarına sahip olabilmeleri kanunen güvence altına alınmıştır (Finlandiya Anayasası, 1999). Finlandiya'da okul

öncesi dönem 0-7 yaş arasındadır. İlköğretime başlamadan evvel çocuklar kreşlere ya da özel yuvalara gidebilmektedirler. 2001 yılından itibaren 6 yaşına gelen çocukların ücretsiz okul öncesi eğitimi almaları sağlanmaktadır. Okul öncesi eğitim yerel idareye bağlı olan okullarda, yuvalarda, kreşlerde ya da gündüz bakıma ilişkin aile kreşlerinde verilir. Zorunlu değildir, fakat 6 yaşındaki çocuklar okullara bağlı bölümlerde okul öncesi eğitim alabilirler. Katılım % 98 oranındadır (Ekinci ve Öter, 2010: 12). Finlandiya aile politikasında çalışma hayatı ile aile hayatının uyumlaştırılması ilke edinilmiştir. 7 yaşın altındaki çocukların okul öncesi belediye kurumlarından yararlanma hakları vardır ve 6 yaşındakiler için ücretsizdir. Okul öncesi eğitimi maddi olarak karşılayamayanlar için destek sağlanmaktadır. Bütün bu olanaklara rağmen 6 yaşın altındaki okul öncesi kurumlarından yararlanma oranı düşüktür. 2013 verilerine göre; 3 yaşın altındakilerin % 22'si tam zamanlı merkezlerde, % 7'si yarım zamanlılarda bakım görmüşlerdir (European Union, 2015).

3.2.1. Çocuk Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlar

3.2.1.1. Çocuk Yoksulluğu

Finlandiya, Avrupa'da çocuk yoksulluğu oranının en düşük olduğu ülkelerden birisidir. Bunun çocuklar ve aile üzerinde güçlü devlet politikasının olmasından dolayı olduğunu söyleyebiliriz. Aileler için uygun düzeyde gelir sağlanmaktadır. Çalışmaya devam etmek isteyen ailelerin 7 yaş altındaki çocukları için gündüz bakım evleri garanti edilmiştir ve eğer çalışmayıp çocuğunu yetiştirmek isteyenler olursa işlerini kaybetmeden bu olanaktan da yararlanabilmektedirler (European Union, 2015). Aileler, çocukları 18 yaşına gelene kadar onların bakım ve yetiştirilmesiyle sorumludur.

3.2.1.2. Sosyal Yardımlar

17 yaşın altındaki her çocuk için ödenek verilmektedir. 2014 verilerine göre aylık tek çocuk için ödenen rakam 104.19 Euro'dur. Ayrıca eğer tek ebeveyn söz konusu ise ek olarak 48.55 Euro ödenmektedir. Çocuk doğumlarında annelik ve babalık izinleri verilmektedir. Annelik izni 18 hafta, babalık izni 9 hafta, ebeveyn izni olarak da 26 hafta verilmektedir, böylece çocuğun ilk 1 yılı ailesinin yanında geçirmesi sağlanmaktadır. İzinlerde ebeveyn gelirin % 70-90 arasında bir ödenek sağlanmaktadır. Ayrıca işsiz olan veliler için de aynı yardım söz konusudur. Eğer veli 1

yılı sonunda işe dönmek istemiyorsa çocuk 3 yaşına gelene kadar aile desteklenmekte ve veli işine dilerse üçüncü yılın sonunda tekrar devam edebilmektedir. Ayrıca çalışan veliler, çocukları ilkokul ikinci sınıfın sonuna gelene kadar çalışma saatlerini azaltabilirler (European Union, 2015). Ücretsiz olan sağlık bakım hizmetlerinde, çocuk okul yaşına gelene kadar devamlı sağlık kontrolleri yapılır. Çocuk okula başladıktan sonra okul sağlık planı çerçevesinde sağlık kontrolleri devam eder (European Union, 2015). Konut yardımı konusunda farklı çeşitlilikte yardım yapılmaktadır. Hane gelirine göre genel konut yardımı, devlet garantili ev kredisi ve alınacak kredilerde vergi indirimi gibi uygulamalar söz konusudur (Çocuk ve Aile Politikası, 2013: 14).

3.2.2. Çocuk Bakım Üniteleri

Finlandiya’da aileler için birden fazla çocuk bakım ünitesi mevcuttur. Kadınların iş hayatında etkin bir şekilde yer almasıyla yasalarda okul öncesi yaş grubu için düzenlemeler yapılmıştır. Çocuğun doğumu için alınan ebeveyn izninden sonra ailenin çocuğunu bırakabileceği kurumlara yönelik devlet destekli üç seçenek sunulmuştur; 1- Belediye gündüz bakım evleri: Bu merkezler bir binada ya da aile gündüz bakım evi de olabilir, 2- Özel gündüz bakım evleri: Bu merkezler bir binada ya da aile işletmesi şeklinde olabilir ve ödemeler devlet tarafından desteklidir, 3- Evde bakım: Velilerden biri çocuk 3 yaşın altındaysa “Çocuk Ev Bakım Ödeneği” olarak kendi evinde bakım seçeneğini seçebilir (Çocuk ve Aile Politikası, 2013: 19).

Okul öncesi kurumlarının işleyişinden ve kalitesinden yerel yönetimler sorumludur. Aile bir işyerinde çalışıyor olsun ya da olmasın çocuğunu bu merkezlere yerleştirme hakkına sahiptir. Finlandiya’da gündüz bakım sistemi ‘EduCare’ modeliyle hem bakım, hem yetiştirme hem de eğitim hizmeti verir. Okul öncesi kurumlar “Ulusal Okul Öncesi Eğitim ve Bakım Stratejisi (ECEC)” ne dayanır. Yerel otoriteler çocuğun anadilinde eğitim vermekle yükümlüdürler ve bu diller Fince, İsveççe ve Saami olarak belirlenmiştir. Bu hizmetlerin yanı sıra, oyun alanlarında, kiliselerde ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) belirlediği yerlerde çocuk bakım hizmetleri sunulmaktadır. Gelir düzeyi iyi olmayan ailenin çocuğu için bakım ücreti alınmamaktadır. Öğretim, Ulusal Okul Öncesi Müfredatı’ndan türetilen yerel müfredatla yapılmaktadır (Çocuk ve Aile Politikası, 2013: 19).

3.2.3. Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği

Finlandiya’da eğitim hizmeti bireylerin yaş, engellilik, ekonomik durumları gibi farklılıklarına bakılmaksızın sunulmaktadır. Diğer eğitim basamakları gibi okul öncesi eğitimin giderleri de devlet tarafından karşılanabilmektedir. Yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetler arasında; okula ulaşım, yemek ve okul ders araç ve gereçleri gibi hizmetler vardır. “Herkes için ve her yerde eğitim” sloganıyla hareket eden Finlandiya, eğitimi çok yönlü boyutlarda şekillendirmiştir. Fince’nin yanı sıra diğer dillerde de eğitim veren okul öncesi kurumları bulunmaktadır (Genellikle İsveççe veya İngilizce). Eğitim standartları her bölgede aynı seviyede seyretmektedir. “Azınlıklar, Roman toplumu ve dezavantajlı bütün birey veya gruplara birtakım pozitif ayrımcılıklar sağlanarak eğitim olanaklarından istifade etmeleri sağlanmaktadır” (Ekinci ve Öter, 2010: 11). Okul öncesi eğitimde, kurumlar velilerle işbirliği içerisinde çalışmaktalar ve çocukların ihtiyaçları alınan ortak kararlarla belirlenmektedir.

3.2.4. Engelli Çocuklar İçin Politikalar

Engelli çocukların, diğer öğrencilerle aynı eğitim ve öğretim imkanlarına sahip olmaları gerektiği Finlandiya Anayasası’nda açıkça belirtilmiş ve kanunen güvence altına alınmıştır. Engelli çocukların eğitiminde özel eğitim alanında eğitim almış öğretmenler görevlendirilmektedir. Her özel eğitimden yararlanan çocuk için Bireysel Öğretim Planı (IEP) çıkarılması zorunludur. Engeli olan öğrenciye mesleki eğitim ve öğretim sunulduğu gibi okul öncesi eğitim olanağı da sunulmaktadır (Ekinci ve Öter, 2010: 18). Okul öncesi yaş grubunda engelli çocukların eğitimi, ihtiyaçları ve hakları Finlandiya Anayasası’nın yanı sıra uluslararası bildirilerle kanunlar çerçevesinde, insan haklarına ve küresel uygulamalara paralel olarak düzenlenmiştir. Eğitim ortamı fiziksel ve sosyal koşullara uygun bir şekilde engeli olan öğrencinin yararlanabileceği düzeyde oluşturulmaktadır. Zorunlu eğitim yaşına gelen çocuklar özel eğitim veren merkezlerden daha fazla istifade edebilmektedirler. Ulusal müfredatda özel eğitim alacak olan okul öncesi çocukları için verilecek destek, üç gruba ayrılmıştır; 1- Genel destek, 2- Yoğun destek, 3- Özel destek. Bu destekler süresince görevlendirilen “Öğrenci Refahı Ekibi” tarafından özel eğitim alacak olan çocuğun pedagojik denetimi yapılır. Bu denetimden sonra varılan sonuçlara göre Bireysel Eğitim Planı (Individual Education Plan-IEP) hazırlanır (European Agency, 2015).

3.2.4.1. Bireysel Eğitim Planı (Individual Education Plan-IEP)

Özel eğitim alacak olan çocuğa doğru desteğin verilebilmesi için Bireysel Eğitim Planı (IEP) hazırlanmaktadır. Plan'da öğrencinin nasıl bir eğitim alması gerektiğine ve diğer desteklere yer verilmektedir. IEP; yazılı, pedagojik ve müfredata dayalı bir belgedir. Bu Plan'ın hazırlanmasındaki amaç öğrencinin kalıcı ve sürekli bir destekten yararlanmasını sağlamaktır. Ayrıca öğrencinin öğrenimi, okula katılımı ve eğitim basamakları pedagojik metodlarla ve gerekli diğer desteklerle düzenlenmektedir. IEP'te yukarıdakilerin haricinde belirtilmesi gerekenler; öğrencinin hangi derslerde destek alacağı, hedeflenen nokta, gözlem ve denetlemenin gidişatı, öğrenciye öğrenimini sergilemesi için verilen imkanlar, denetimin yöntemi ve zamanıdır. Yapılan planın gereken sıklıkta gözden geçirilmesi ve yılda en az bir kere bu uygulamanın yapılması zorunludur (European Agency, 2015).

3.2.5. Diğer Uygulamalar

3.2.5.1. Hastane ve Evde Eğitim

Hastane ortamında kalması gereken çocuklar için Ulusal Okul Öncesi Eğitim ve Bakım Müfredatı (ECEC) uygulanmaktadır. İlgili servislerden yardım alınarak, çocuğun yaşına uygun olarak eğitime hastane ortamında devam edilmektedir. Bu süreçte aile ile işbirliğine son derece önem verilir (Okul Öncesi Eğitim ve Bakım Müfredatı, 2003: 33).

Evde eğitim sistemine Finlandiya resmi kuruluşları tarafından izin verilmiştir. Son verilere göre yaklaşık 300 çocuk evde eğitim görmektedir. Bu yöntem pek fazla talep edilmese de ailelerin evde eğitimde etkin olduklarından söz edilebilir. Son yıllarda evde eğitim dernek ve kuruluşlarına katılımında artış olduğu gözlenmektedir. Finlandiya'da eğitim 7 yaştan itibaren zorunlu olmasına rağmen çocuklar eğitimi okulda almak zorunda değildirler. Aileler evde eğitim seçeneğine başvurmada serbesttir, fakat yerel mercilerin evde öğretim metodlarını kontrol etme konusunda etkin oldukları söylenemez. Kanunen sadece, evde eğitim alan çocuklara okulda öğretilenlerin hepsinin öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir (Evde Eğitim, 2015).

3.2.5.2. Farklı Dil ve Kültüre Mensup Çocuklar İçin Politikalar

2003 yılında uygulanmaya başlanan “Ulusal Okul Öncesi Eğitim ve Bakım Müfredatı” (ECEC)’nda Roman, Saami ve göçmen olan çocukların hakları korunmuştur. Bu haklara göre azınlığa mensup olan çocukların yetiştirilme ortamları onların asıllarına uygun oluşturulmalı ve aile değerlerinin korunması yönünde eğitim olanakları sağlanmalıdır. Farklı dili konuşan çocukların okul öncesi eğitimden faydalanmaları için teşvik edilmektedirler. Eğitim ortamında sunulacak olan imkanlarda, ECEC’nin hedefleri, çocukların kültürleri ve anadilleri göz önüne alınarak planlama yapılmaktadır. Çocuklarla çalışacak olan personelin ailenin kültürü ve inancı hakkında bilgili olması, bunun aile-öğretmen işbirliğinde önemli katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır. Müfredata göre çocukların anadillerini konuşmaları teşvik edilmektedir. Ayrıca okullarda ve bakım merkezlerinde çocukların anadili gelişimini destekleyici etkinlikler düzenlenmektedir. Çocukların Fince’yi ya da İsveççe’yi doğal ortamında oldukları için zaten öğrenecekleri bilinmektedir. Göçmen ailelere ECEC Müfredatı’ndan bahsedilmekte, hedeflerin ve beklentilerin ne olduğu anlatılmakta ve çocukların anadillerinin gelişiminin ev ortamında da desteklenmesi gerektiği konusunda bilgi verilmektedir (Okul Öncesi Eğitim ve Bakım Müfredatı, 2003: 33).

3.3. Türkiye

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na göre, her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma hakkına sahiptir. Devlet bu doğrultuda her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Devlet, maddi imkanlardan yoksun öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile gerekli yardımları yapar (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 139). Türkiye’de resmi ve özel kuruluşlar tarafından açılan okul öncesi eğitim kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Son yıllarda yapılan değişikliklere göre okul öncesi eğitimle ilgili yapılacak program ve uygulamaların çocuk merkezli olması gerekliliği kararı alınmıştır (Gülay ve Ekici, 2010: 75). Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma yönünde çalışmalar yapılmasına rağmen bu kurumlardan yararlanma oranının düşük olduğu gözlenmektedir. Türkiye’de 0 ile 6 yaş grubunu kapsayan okul öncesi eğitimden

yararlanma oranı % 39'dur (Erkan ve Kırca, 2010: 95). Tam gün ya da yarım gün olarak uygulanabilen okul öncesi eğitimde özel kuruluşlara bağlı olanları ücretlidir. Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre okul öncesi eğitimin amaçları şöyledir:

- “Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
- Onları ilköğretime hazırlamak;
- Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak ve
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak.” (Yıldırım, 2008: 93).

Anayasa ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın yanı sıra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kararnamelelerinde de çocuk bakım ve eğitim hakları belirtilmiştir. Buna göre Aile ve Sosyal Politikaların görevleri arasında;

“çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak” vardır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kararnamesi, 2011).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde; Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü gibi birimler bulunmaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri başlıca;

- Çocuklara yönelik koruyucu, eğitici, rehberlik ve rehabilite hizmetleri sunmak,
- Politika ve stratejilerin belirlenmesi konusunda ilgili çalışmaları düzenlemek,
- Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce çocuklara ilişkin yürütülecek olan çalışmaların usul ve standartlarını belirlemek,
- Özel surette korunması gereken çocuklar için yapılan çalışmaları yerinde denetlemek, aksaklıkları önlemek, nitelikli hizmetin verilebilmesi için nitelikli eleman yetiştirilmesini ve istihdamını sağlamak,
- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda belirtilen tedbirleri yürütmek (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011).

3.3.1. Çocuk Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlar

3.3.1.1. Çocuk Yoksulluğu

Türkiye’de çocuk yoksulluğu incelendiğinde ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine bakıldığında çocuk yoksulluğunun yetişkin yoksulluğundan daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca sokak çocukları ve çocuk işçiler konuları da sık sık gündeme gelmektedir. 1999’da yapılan bir çalışmaya göre 6-17 yaş arasında çocukların % 57.6’sının tarım, % 21.8’inin sanayi, % 20.6’sının hizmet alanında çalıştığı tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitimin çocuk yoksulluğunun engellenmesi ve bireysel gelişimi sağlaması konusundaki önemi dünya çapında kabul edilmiştir. 2004 Dünya Bankası istatistikleri Türkiye’de okul öncesine katılımın % 15 olduğunu göstermiştir. Diğer Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında bu oran düşük kalmaktadır. Bu durum okul öncesi eğitimin ailelere ekonomik yük getirdiği gerekçesiyle açıklanabilir (Kurnaz, 2009: 64). Türkiye’de çocuk yoksulluğunu azaltmaya yönelik; Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından programlar ve projeler yürütülmektedir. Bu çalışmalara; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Şartlı Nakit Transferi, Koruyucu Aile Hizmeti, sokak çocukları için sunulan yatılı rehabilitasyon merkezleri uygulamalarını örnek olarak verebiliriz. Ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, çocuk işçiliğini önleme konusunda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile, Milli Eğitim Bakanlığı ise kız çocuklarının okula devamlılığı konusunda UNICEF’le birlikte proje çalışmaları yapmaktadır (Kurnaz, 2009: 83).

3.3.1.2. Sosyal Yardımlar

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün en önemli görevlerinden birisi, “Mevzuatta kamu kaynaklarıyla yardım yapılması öngörülen kişilere aylık, tazminat, ücret ve yardım gibi her türlü sosyal yardımın ödenmesi için diğer kamu ve kuruluşlarla işbirliği dahilinde yerine getirmesidir” (Aile ve Politikalar Bakanlığı, 2011). Aile ve Politikalar Bakanlığı tarafından düşük gelirli ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde ayni ve nakdi destek yapılmaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen yardımlarla, öncelikle korunmaya muhtaç çocukların ekonomik yoksunluk çekmemeleri ve ailenin parçalanmadan bir arada tutulması hedeflenmiştir. “Sosyal ve ekonomik destek

hizmetlerinde esas ilke, kişilerin kendi kendilerine yeterli duruma getirilmesidir” (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Yılda iki kez Ramazan’da ve Kurban Bayramı öncesinde ihtiyaç sahibi ailelere gıda, giyim ve hane başına yılda 500 kg’lık yakacak yardımı yapılmaktadır. Evleri oturulamayacak derecede eski, bakımsız ve sağlıksız olan ailelere bakım ve onarım için ayni ve nakdi yardım hizmet sunulmaktadır. Sağlık yardımı kapsamında 2012 yılı itibariyle bütün bireylerin sağlık hizmetleri Genel Sağlık Sigortası kapsamına alınmıştır. Nüfusun yoksul kesimlerinde 0-6 yaş arasında çocuğu olan ailelere aylık 30 TL yardım yapılmaktadır. Bu yardım doğrudan anneler adına açılan banka hesaplarına Ziraat Bankası ve PTT aracılığıyla ödenmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

3.3.2. Çocuk Bakım Üniteleri

Türkiye’de okul öncesi eğitim veren kurumlar, Milli Eğitim Bakanlığı’na ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı olanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okulöncesi eğitim kurumları:

- a. Bağımsız anaokulları,
- b. İlköğretim bünyesindeki anasınıfları,
- c. Kız meslek liseleri bünyesindeki uygulama anaokulları ve anasınıfları,

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumları:

- a. Çocuk yuvaları,
- b. Çocuk bakımevleri,
- c. Çocuk kulüpleri ve
- d. Çocuk evleridir (Yıldırım, 2008: 93).

Bunların yanı sıra ayrıca üniversitelerin bünyelerinde de okul öncesi eğitim kurumları bulunabilmektedir. Türkiye’de yaz okullarında ve mobil anaokullarında da okulöncesi eğitim verilmektedir. Yaz aylarında okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmak ve geliştirmek, çalışan anne-babanın isteklerini karşılamak amacıyla okul öncesi eğitim veren yaz okulları bulunmaktadır. Mobil anaokulları ise; okulöncesi eğitimi

yaygınlaştırmakve geliştirmek amacıyla, maddi imkânları yetersiz ailelerin çocukları için kuruma dayalı bir eğitim seçeneğiolarak uygulanır (Yıldırım, 2008: 93).

3.3.3. Eğitimde Fırsat ve İmkân Eşitliği

Son yılların verilerine bakıldığında 2012 yılında hem yoksul hem başarılı öğrencilerin sayılarında artış görölmüştür. Düşük sosyo-ekonomik durumdaki öğrencilere daha fazla imkan tanındığı görölmektedir. Türkiye’de okul öncesi eğitim düşük gelirli aileler için yararlanma imkânı az olan bir kurumdur. Devlet tarafından bazı ihtiyaçlar sağlansa bile okul öncesi eğitim, aile için ek bir masraf getirecek durumdadır. Bölgeler arası çocukların eğitimi konusunda eşitsizlikler mevcuttur. Türkiye’nin doğusunda, batısına kıyasla okullaşma oranı daha düşüktür. Bazı bölgelerde okula ulaşma sorunu vardır. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin önündeki en büyük engel ekonomik koşullardır. Milli Eğitim temel kanununda yer alan fırsat eşitliği ile ilgili maddelerden bazıları;

- “Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.
- İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.
- Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır.
- Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır.
- Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.
- Okul öncesi eğitim, mecburi olan ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar” (Soylu, 2015).

3.3.4. Engelli Çocuklar İçin Politikalar

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na göre devlet; “durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyaçı olanların toplumla bütünleşmeleri için yararlı kılınacak tedbirleri alır” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: 139). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın görevlerini belirten kanun hükmündeki kararnameye göre bakanlık;

“Engelli vatandaşların her türlü engel, ihmâl ve dışlanmaya karşı toplumsal hayatta ayrımcılığa uğramadan ve etkin biçimde katılmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, engellilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamakla” yükümlüdür (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün engelli vatandaşlarla alakalı görevleri başlıca şunlardır:

- Bakanlığın engellilere yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek,
- Engellilerin eğitimi, istihdamı, insan haklarından yararlanarak toplumla bütünleşmeleri, politika ve stratejilerin belirlenmesi, yürütülmesi ve denetlenmesi,
- Engellilerin sorunlarının ve çözüm yollarının araştırılması,
- Engellilere tanınan haklar ve sunulan hizmetlerden yararlanmada kullanılmak üzere hazırlanan engelli kartları ile ilgili gereken işleri yürütmek (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011).

Türk Milli Eğitimi özel eğitim gerektiren bireylerin;

- “Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini,
- Kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,
- Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst eğitime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.” (Kilimci, 2006: 77).

Türkiye’de özel eğitime ihtiyacı olanlar için kaynaştırma sınıfları ve özel eğitim okulları mevcuttur (Kilimci, 2006: 78). Uygulanan özel eğitimlerde bireylerin eğitim ihtiyaçları en iyi şekilde karşılanarak, toplumla bütünleşmeleri hedeflenmektedir. Özel eğitim kurumlarında; görme, işitme, ortopedik, zihinsel engelli eğitiminin yanısıra, süregen hastalığı olanların, otistik çocukların, üstün veya özel yeteneklilerin eğitimi de verilmektedir (Çetinkaya, 2014: 28). Okul öncesi yaş gruplarında özel eğitime ihtiyacı olan çocukların öncelikle velileri bilinçlendirilmektedir. Bu doğrultuda üniversitelerle iş birliği yapılarak, tanıma, izleme ve değerlendirme ekibi desteğiyle eğitim, özel eğitim öğretmeni tarafından evlerde ve kurumlarda verilir. Ekip tarafından yapılan inceleme ve değerlendirme çalışmaları en az altı ayda bir yinelenir. Yapılan çalışmalarda aile ve çocuğun ihtiyaçları belirlenir ve ne tür hizmetlerin gerektiği kaydedilir. İhtiyaçlar arasında çocuğun sosyal yönden gelişimi ve ailenin desteklenmesi için çocuğun bir kreş, oyun grubu ya da etkinlik kurumuna katılması kararı verilebilir. Okul öncesi sınıflarında

kaynaştırma eğitimi çerçevesinde çocuğun eğitim-öğretim hayatına devamı sağlanır (Çetinkaya, 2014: 29).

3.3.4.1. Engelliler İçin Evde Bakım

Bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımının desteklenmesi amacıyla sosyal yardım ödemesi yapılmaktadır. Bu kapsamda, bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımının desteklenmesi amacıyla yapılacak olan sosyal yardımlar ile ilgili olarak, başvuru alınmaktadır. Muhtaçlığa ilişkin gelirin hesaplanması, bakım ihtiyacının belirlenmesine yönelik değerlendirmelerin yapılması, sosyal yardım bağlanması ve ödemelerin yapılması ile diğer konulara yönelik tüm iş ve işlemler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı "Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü" tarafından "Bakıma Muhtaç Engellilerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik" hükümleri doğrultusunda yapılmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Engelli çocuk, bir eğitim kurumundan doğrudan yararlanamayacak durumda ise evde eğitim verilmesi ön görülmüştür. Evde eğitime başlamadan evvel bireyin bir eğitim kurumundan doğrudan yararlanması için fiziksel, sosyal ve ekonomik imkanların sağlanıp sağlanmadığı belirlenmektedir. Evde verilecek olan eğitim hizmetleri kurul tarafından planlanır ve ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim programı hazırlanır. Aile, birey ve öğrenmenin işbirliği dahilinde bir planlama yapılarak, sürecin sürekli olarak değerlendirilmesi esas görülmüştür (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

3.3.4.2. Zihinsel ve Ruhsal Engelli Bireylere Yönelik Bakım Merkezleri

Zihinsel ve ruhsal engelli bireylere hizmet verecek özel bakım merkezlerinin standartları son yıllarda yeniden belirlenmiş olup, özel bakım merkezlerinin hizmetleri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın oluşturduğu kılavuzdaki hususlara göre uygulanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014). Bu hususlar dahilinde Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, engelli hizmetlerinden sorumludur. Merkezlerde bireysel gelişim ve gereksinimlere önem verilmekte, sosyal destek hizmet modellerinden yararlanılmakta, günlük yaşam aktivitelerine yönelik becerilere ağırlık

verilmektedir. Uygulamalardaki amaç, engelli bireyin kendine güveni olan bir birey olarak yetiştirilmesidir.

Yatılı ve gündüzlü hizmet veren bu merkezler resmi ve özel olabilmektedirler. Asıl amaç engelli bireyin ailesi yanında bakımının sağlanmasının devlet desteği ile yapılmasıdır, fakat bunun mümkün olmadığı durumlarda bu kuruluşlar diğer bir seçenek olarak hizmet vermektedirler (Engelli Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2011).

3.3.5. Diğer Uygulamalar

3.3.5.1. Refakatsiz Çocuklara Yönelik Çalışmalar

Uluslararası koruma talebinde bulunan refakatsiz çocuklar için koruyucu ve destekleyici tedbirler yürütülmektedir. Kolluk kuvvetleri tarafından tespit edilen, İl Göç İdaresi Müdürlüklerince işlemleri tamamlanan çocuklara psiko-sosyal destek, koruma ve bakım hizmetleri sunulmaktadır. Bu çocuklar 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamındadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015). Hizmetlerin sağlanabilmesi için 6 ihtisas kuruluşu oluşturulmuştur. 2013-2014 yıllarında İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü işbirliğinde Uluslararası Göç Örgütü'nün yürütücülüğü ve Norveç Kamu Güvenliği ve Adalet Bakanlığının finansman desteği ile “Türkiye’de Refakatsiz Çocuklara Erişim ve Çocuğun Yüksek Yararına Yönelik Hizmet Sunumunun Teşvik Edilmesi” başlıklı proje hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında çocuklar göç, tarafsızlık ve pratik bilgiler konusunda bilinçlendirilmektedirler. Çalışmalar sırasında saha araştırması, görevlendirilecek personelin eğitilmesi, uluslararası kuruluşlarla birlikte kampanyalar gibi hizmetler verilmektedir. Çalışmaların yakından takibi için bir internet sayfası (<http://www.safeinfointurkey.org/>) hazırlanmıştır. Türkiye’de son yıllarda bulunan Suriye’li sığınmacı çocuklar da bu proje kapsamındadır. “Geçici koruma” statüsü ile çocuklara gıda, bakım, barınma ve eğitim gibi hizmetleri sağlanmaktadır. Tek başına bulunan çocukların öncelikle aile veya yakın akrabaları araştırılmakta ve herhangi bir yakını bulunamayan çocuklara Bakanlık bünyesinde hizmet verilmektedir. Aile veya akrabası olan çocuklar, çadır/konteynır kentlerdeki kreş ve çocuk dostu alanlardan yararlanabilmektedirler (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015).

3.3.5.2. Çocuk Destek Merkezleri

Çocuk destek merkezlerinde suç mağduru, suça sürüklenen ve sokak çocuklarının ihtiyaçları doğrultusunda hizmet sunulmaktadır. 2014 yılında alınan bir kararla “Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri” ve “Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri”, “Çocuk Destek Merkezleri” adıyla birleştirilmiştir. Yönetmelik 29.03.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı olan bu merkezler “çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, sağlık, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini veya diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere” hizmet vermektedir. Merkezlerde sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, sosyolog ve öğretmen bulundurulmaktadır. Çocukların örgün eğitime devamlılık sorunu varsa İl Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliği ile çocukların eğitimleri bu merkezlerde yürütülür. Çocuk destek merkezlerinde eğitim ve öğretime yönelik her türlü ihtiyaç karşılanmakta ve 10 çocuğa 1 tane danışman atanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi eğitim, eğitim hayatının ilk ve en önemli safhasıdır. Çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde önemli rol oynayarak, yetişkinliklerinde daha sosyal, üretken, becerikli ve düşünme kabiliyeti gelişmiş birey olmalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla İngiltere, Finlandiya ve Türkiye gibi bir çok ülke okul öncesi eğitime önem vermektedir.

Okul öncesi eğitim okullarla, birleşik olabileceği gibi ayrı da olabilmektedir ve zorunlu bir eğitim değildir. 4 aşamalı olan eğitimin ilk basamağıdır, diğerleri; ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimdir. Eğitime yönelik sosyal politikaların temelini oluşturan “sosyal devlet” ilkesinin benimsenmesiyle okul öncesi eğitime dönük sosyal politikaların hız kazandığını görmekteyiz. Okul eğitimi insan hayatının önemli bir sürecidir. Eğitim politikalarının sağlam ve uyumlu olması yoksullukla mücadele için hayati önem taşımaktadır.

Her üç ülkede de okul öncesi eğitim zorunlu değildir. İngiltere, Finlandiya ve Türkiye’de okul öncesi eğitim yapı bakımından benzerlik göstermektedir. Türkiye’de bu iki ülkeye nazaran okul öncesi okullaşma oranı daha düşüktür. Özellikle kırsal bölgelerde gerek okul yetersizliği, gerekse ailelerin olanaklarının elverişli olmayışı okul öncesi eğitimden yararlanılamadığını göstermektedir. Özel ve devlet okullarına bağlı okul öncesi kurumlarının olanakları değişkenlik göstermektedir. Bu durum Finlandiya ve İngiltere okullarında gözlenmemiştir. İngiltere ve Finlandiya’nın Türkiye’ye oranla sosyo-ekonomik yapısı farklıdır. Nüfusun etnik ve dini yapısı çeşitlilik göstermektedir. Okul öncesi eğitim özellikle İngiltere ve Finlandiya hükümet gündemlerinin üst sıralarında yer almaktadır. Söylemler her üç devlet hükümetlerinde benzerlik göstermekte, zorunlu eğitime hazırlık aşamasında çeşitliliğin, yeniliğin, esnekliğin ve eğitimde seçim hakkının önemi sürekli vurgulanmaktadır.

İngiltere, Finlandiya ve Türkiye’de engelli insanların dışlanma riski sosyal politikalarla engellenmiştir. Sosyal hizmetlerin kapsamı ve çeşitliliğinin halka duyurulması ve bilinçlendirilme yönünde yapılan uygulamalar Türkiye’deki hizmetlere fikir verebilir. Engelli çocukların genel ve mesleki eğitimden eksiksiz olarak yararlanabilmesi için İngiltere ve Finlandiya’da yapılan hizmetlerden; engelli okullarında sağlanan imkânların

çoğunun tüm okullarda geçerli olması konusu incelenebilir. Ayrıca okul tatil dönemlerinde açılacak olan tatil kulüplerinin ve aile ve çocuğa sunulacak tatil olanaklarının, mevcut uygulamalara eklenme potansiyeli vardır.

Öğretmen yetiştirme konusunda özellikle Finlandiya'nın öğretmenlerini yüksek lisans mezunu olanlar arasından seçmesi dikkat çekicidir. Türkiye'de öğretmen ve öğrenci yetiştirilmesi konusunda diğer ülkelerle aynı amaçlar doğrultusunda hareket edildiği ve özellikle Türkçe'nin doğru ve etkin bir şekilde kullanılması gerektiği ön plana çıkmaktadır. Öğrenciyi yönlendirme konusunda okul-veli işbirliği, İngiltere ve Finlandiya'da Türkiye'ye oranla daha etkin olduğu gözlenmiştir. Finlandiya eğitim-öğretim müfredatının, İngiltere ve Türkiye'ye göre daha esnek ve yerel olduğu, İngiltere ve Türkiye'de ise daha sabit ve merkezi olduğu sonucuna varılmıştır. Üç ülkede de zorunlu eğitime başlama yaşı farklıdır. İngiltere, Finlandiya ve Türkiye'nin ulusal değerleri, kültürleri, dilleri, gelenekleri ve tarihi geçmişleri birbirinden farklı olduğu için müfredat ve uygulamalar açısından farklılıkların bulunması doğal karşılanmalıdır.

İngiltere, Finlandiya ve Türkiye'nin eğitim finansman sistemine baktığımızda eğitim için ayrılan payın ülkelerin gelişmişliklerine göre farklılıklar gösterdiğini görmekteyiz. Finansman yöntemleri farklı kategorilerde değerlendirilmektedir. Türkiye'de merkezi kaynağa ağırlık verilmekteyken, İngiltere ve Finlandiya'da yerel kaynaklar ağırlıktadır.

Velilerin çalışma saatlerini azaltabilme, çocukların okul öncesi bakım hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmeleri uygulamaları konusunda Finlandiya örneği incelenebilir. Türkiye'de Aile ve Politikalar Bakanlığı'nın Eğitim Araç-Gereç Yardımı, Şartlı Eğitim Yardımı, Öğle Yemeği Yardımı ve Ücretsiz Kitap Yardımı gibi eğitim hizmetlerinden okul öncesi yaş grubu yararlanamamaktadır. Türkiye'de okul öncesi eğitimden yüksek gelire sahip ailelerin yararlanma oranı daha yüksektir.

Yoksulluk sınırı altında olanların örgün ve yaygın eğitime erişirliiği sağlanmalı ve gerekli denetimler yapılmalıdır. Eğitimin, toplumsal eşitsizliği düzenleyici etkisinden yararlanılarak özellikle imkân ve fırsat eşitliği konusunda gerekli eğitim politikaları üzerinde çalışılmalıdır.

Yapılan çalışmada, okul öncesi yaş grubuna yönelik sunulan hizmet ve politikaların sadece çocuk ile ilişkin olmadığı, doğrudan veya dolaylı olarak çocuğun ailesini de

kapsadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla bu durum ailenin sosyo-ekonomik seviyesinde olumlu sonuçlar yaratmakta, çalışma hayatına dönmek isteyen anne ya da baba için fırsat teşkil etmektedir. Okul öncesine yönelik uygulanan sosyal politikaların ve hizmetlerin istihdam seviyesinde olumlu etkisi olduğu gibi ebeveynlere çocuklarını yetiştirme görevlerinde yardım mekanizması oluşturarak kendilerine daha fazla zaman ayırmalarını sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI;

(2011), Kanun Hükmünde Kararname

(2014), Şartlı Sağlık Yardımı

(2015), Refakatsiz Çocuklara Yönelik Çalışmalar, <http://www.aile.gov.tr/>, 10.4.2015.

AKBIYIK Cenk, KALKAN AY Gülsüm; (2014), “Okul Öncesi Yönetici ve Öğretmenlerin Düşünme Becerilerinin Öğretimine Yönelik Algıları: Bir Durum Çalışması”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 29 (1), 01-18.

ATILGAN Gökhan ve ÇAKAR Burcu Yakut; (2007), “Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, **Tes-İş Dergisi**, 68-106, http://www.tes-is.org.tr/TR/tesis_dergi/2007_haziran/pdf/dosya.pdf, 11.5.2015.

AYRANGÖL Zülküf, TEKDERE Mustafa; (2014), “Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yapılan Eğitim Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi”, **EUL Journal of Social Sciences (V:II) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Aralık.

BALSEVEN, Hale; (2009), “İngiltere’de Refah Reformlarının Ekonomi Politikası”, Sosyal İnsan Hakları Sempozyum Bildirisi, 337-349, <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/balseven.pdf>, 26.5.2015.

BRUCE Tina ve MEGGIT Carolyn; (2002), **Child Care and Education, Hodder & Stoughton**, Oxon, İngiltere.

ÇALIŞKAN, Şadan; (2007), “Eğitim-İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi”, **Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 285-308.

ÇETİNKAYA, Melike Özer; (2014), Ortaöğretim Coğrafya Programları Açısından Finlandiya ve Türkiye’nin Karşılaştırılması, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, E.B.E., Ankara.

ÇETİNKAYA, Şahin; (2005), İnsan Sermayesi Açısından Avrupa Birliği’nin Eğitim Politikası ve Avrupa Birliği Ülkelerindeki Eğitimin Finansal Yapısının Türkiye ile Karşılaştırılması, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, S.B.E., Konya.

ÇINAR, İkrım; (2009), “Küreselleşme, Eğitim ve Gelecek”, **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, 2(1), 14-30.

ÇİÇEKÇİSOY, Yasemin; (2013), “Yükseköğretimi finanse etme yöntemleri”, Eğitim Portali, <http://www.egitimtercihi.com/yazar/yasemin-cicekcisoy/11557-yuksekogretimi-finanse-etme-yontemleri.html>, 24.5.2015.

ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ; (1989),
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/section/17>, 22.10.14.

ÇOCUK VE AİLE POLİTİKASI; (2013), Finlandiya Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı, Helsinki, http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511570&name=DLFE-25916.pdf, 25.5.2015.

ÇOCUK VE GELİŞİM; (2008), “Okul Öncesi Eğitim ve Önemi”,
<http://cocukvegelisimi.blogcu.com/okul-oncesi-egitim-ve-onemi/3556698>, 27.5.2015.

DEPARTMENT FOR EDUCATION (İngiltere Eğitim Bakanlığı);

(2014), Engelli Eğitimi İstatistikleri, <https://www.gov.uk/government/statistics/special-educational-needs-in-england-january-2014>, 20.10.2014.

(2014), Çocuk Bakımı Ve Okul Öncesi Eğitim Sağlayanlar Anket Çalışması 2013, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/355075/SFR33_2014_Main_report.pdf, 01.06.2015.

(2014), Statistics, Schools, education and children’s services spending: 2013 to 2014, <https://www.gov.uk/government/statistics/schools-education-and-childrens-services-spending-2013-to-2014>, 01.06.2015.

DWP (Department for Work and Pensions-Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı); (2003), Çocuk Yoksulluğu Ölçümü Raporu-Coping with complexity, Londra.

DWP (Department for Work and Pensions-İngiltere Çalışma ve Emeklilik Bakanlığı); (2012), Child Poverty in the UK: The Report on 2010 target-Çocuk Yoksulluğu Raporu, Londra.

DOĞAN, Cem; (2003), AB’de Sosyal Politikalar ve İş Gücü Piyasasına Yönelik Etkileri, Yayınlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, S.B.E., Eskişehir.

Dünya Engellilik Raporu; (2011), Dünya Sağlık Örgütü.

EKİNCİ Abdurrahman ve ÖTER Ömer Murat; (2010), Finlandiya’da Eğitim ve Öğretmen Yetiştirme Sistemi, Çalışma Ziyareti Raporu, Kasım, http://duabpo.dicle.edu.tr/oygem/dosya/Finlandiya_Raporu.pdf, 24.5.2015.

Engelli Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı; (2011), Rapor, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.

ERKAN Semra, Aylın KIRCA; (2010), “Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Hazır Bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 38: 94-106.

EUROPEAN AGENCY; (2015), “Finland-Special Needs Education Within The Education System”, <https://www.european-agency.org/country-information/finland/national-overview/special-needs-education-within-the-education-system>, 25.5.2015.

EUROPEAN UNION; (2015), “Finland: Universal services and financial benefits to promote the well-being of all children and families”, European Platform for Investing in Children, http://europa.eu/epic/countries/finland/index_en.htm, 25.5.2015.

EVDE EĞİTİM; (2015), “Evde Eğitim Kanunu, Finlandiya”, <http://www.myhomeschoolingweb.com/planning/laws/finland/>, 25.5.2015.

FİNLANDİYA ANAYASASI; (1999), The Constitution of Finland 11 June 1999, <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>, 25.5.2015.

FRASER, Derek; (2009), **A Good Childhood**, Palgrave Macmillan, Hampshire, İngiltere.

GÜLAY Hülya, EKİCİ Gülay; (2010), “MEB Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi”, Türk Fen Eğitimi Dergisi, Yıl 7, Sayı 1, Mart, 74-84, <http://www.tused.org/internet/tused/archive/v7/i1/text/tusedv7i1s7.pdf>, 21.5.2015.

GÜNGÖR Gonca ve GÖKSU Alper; (2013), “Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma”, Celal Bayar Üniversitesi, İ.İ.B.F., Yönetim ve Ekonomi, cilt: 20, sayı: 1, 59-72, Manisa.

GÜNLÜ, Ramazan; (2002), “Devlet ve Eğitim”, A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi, **Mülkiye Dergisi**, cilt: XXVI, sayı: 233, 225- 264, <http://mulkiyederigi.org/article/view/5000006858>, 11.5.2015.

HENDRICK, Harry; (2003), **Child Welfare**, The Policy Press, Bristol, İngiltere.

HEINAMAKI, Liisa; (2008), **Early Childhood Education in Finland**, Liberal Institute, Berlin.

İNGİLTERE İNTERNET DEVLET SAYFASI; (2014), <https://www.gov.uk/when-you-can-leave-school>, 24.5.2015.

İNGİLTERE EĞİTİM BAKANLIĞI; (2013), https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/219660/More_20Great_20Childcare_20v2.pdf, 24.5.2015.

KİLİMCİ, Songül; (2006), Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye’de Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması, Yayınlanmış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, S.B.E., Adana.

KURNAZ, Şebnem Avşar; (2009), “Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu”, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI;

(2013), http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/21/18/974637/icerikler/ozel-egitim-nedir_273810.html, 24.5.2015.

(2015), “Milli Eğitim İstatistikleri 2014/15, Ankara, <http://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2014-2015/icerik/153>, 07.06.2015.

MOONEY, Carol Garhart; (2000), **Theories of Childhood**, Redleaf Press, Minnesota, Amerika.

Official Statistics of Finland (OSF); (2015), Special education, Helsinki,
http://www.stat.fi/til/erop/tup_en.html, 26.5.2015.

OECD; (2013), “Eğitim Politikası Genel Görünümü: Türkiye”,
http://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_11/15024414_eitimpolitikasgenelgrnmtrkiye.pdf, 26.5.2015.

OECD Indicators; (2013), Education at a Glance, Country Note,
http://www.oecd.org/edu/Finland_EAG2013%20Country%20Note.pdf, 25.5.2015.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE BAKIM MÜFREDATI; (2003), Stakes, Finlandiya,
https://www.thl.fi/documents/605877/747474/vasu_english.pdf, 25.5.2015.

ÖZDEMİR, Süleyman; (2007), Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İTO, İstanbul.

PARKES, Jesslyn; (2012), “Disabled Children’s Services in England, Information for Families”,
http://www.cafamily.org.uk/media/379444/disabled_childrens_services_currentlastupdated_oct_2012_low_res_web.pdf, 02.10.2014.

SESSIONAL DAY CARE: GUIDANCE TO THE NATIONAL STANDARDS;(2001), DFES, Nottingham, İngiltere.

SOYLU, Kadir; (2015), “Türkiye’de Fırsat Eşitliği”, Akademik Perspektif,
<http://akademikperspektif.com/2015/01/22/turkiyede-firsat-esitligi/>, 26.5.2015.

SÜNGÜ, Hilmi; (2005), “Fransa, İngiltere ve Almanya Eğitim Denetimi Sistemlerinin Yapı ve İşleyişi”, **Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl 33, S:167, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/167/index3-sungu.htm, 24.5.2015.

ŞEMŞEK, İlknur; (2014), “Engelli Çocuklara ve Ailelerine Sağlanan Sosyal Hizmetler; İngiltere Örneği”, Dezavantajlı Gruplar Eğitim ve İstihdam Sempozyum Bildirisi, Kocaeli Üniversitesi, 197-212.

ŞENKAL Abdülkadir ve SARIİPEK Doğa Başar; (2007), “Avrupa Birliği'nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü”, **Kocaeli Üniversitesi S.B.E. Dergisi**, (14)/2, 146-175.

TAŞCI, Faruk; (2008), “Yerel Yönetimlerde Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler: Londra Barnet Belediyesi Örneği”, İstanbul Üniversitesi, 218-251.

TAŞTAN, Onur Can; (2007), “Neoliberal Stratejide Sosyal Politikanın Konumu: Türkiye Örneği”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, S.B.E., Ankara.

THE COMMON ASSESSMENT FRAMEWORK FOR CHILDREN AND YOUNG PEOPLE; (2009), Children's Workforce Development Council, Plymouth, İngiltere, http://www.plymouth.gov.uk/caf_for_practitioners_national_guidance.pdf, 22.10.2014.

THE EQUALITY ACT (Eşitlik Yasası); (2010), Birleşik Krallık, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/pdfs/ukpga_20100015_en.pdf, 11.5.2015.

TOKOL Aysen ve ALPER Yusuf; (2013), **Sosyal Politika**, Dora, Bursa.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI; (1982), <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2709&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 23.5.2015.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU; (2008), Gelir, Tüketici, Tüketim ve Yoksulluk İstatistikleri, “Türkiye’de Yoksulluk Ve Eğitim İlişkileri”, 12.5.2015.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU; (2013), “Hanehalkı İşgücü Araştırması 2013 Haziran Dönemi Sonuçları”, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13590>, 25.3.2015.

USTA, H. Gonca; (2014), PISA 2003 ve PISA 2012 Matematik Okuryazarlığı Üzerine Uluslararası Bir Karşılaştırma: Türkiye ve Finlandiya, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, E.B.E., Ankara.

WELSH, Mark; (2013), **Health and Socail Care**, Harper Collins, Londra.

WILSON Kate, RUCH Gillian, LYMBERY Mark ve COOPER Andrew; (2008), **Social Work**, Pearson, İngiltere.

YILDIRIM, M. Cevat; (2008), “Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.7, S.25, 91-110,
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/viewFile/5000068172/5000063236>,
22.5.2015.

<http://www.gribilge.com/nerede-iskandinav-yarimadasi/>, 20.5.2015.

<http://www.kure.tv/izle/ayna-ingiltere-hd>, 20.5.2015.

<http://www.yardimcikaynaklar.com/turkiyenin-dunya-uzerindeki-yerinin-onemini-aciklayiniz/>, 20.5.2015.

<http://ergunegitim.tr.gg/Yeni-makaleler.htm>, 20.5.2015.

<http://politeknik-nedir.cix1.info/>, 24.5.2015.

<http://www.tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp-per-capita>, 26.5.2015.

<http://konsolidebutce.nedir.com/>, 01.6.2015.

ÖZGEÇMİŞ

07.04.1978 tarihinde İstanbul'da dünyaya geldi. İlkokulu Üsküdar Talimhane İlköğretim Okulu'nda, ortaokulu ve liseyi Üsküdar Kandilli Kız Lisesi'nde okudu. 1997'de Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletmecilik bölümünden mezun oldu. 2001 ve 2003 yılları arasında İngiltere'de kolej eğitimi aldı. 2006 yılında İngiltere'de Anaokulu Öğretmenliği eğitimini tamamladıktan sonra, İngiliz devlet ve özel okullarında öğretmenlik yaptı. 2012 senesinde Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi eğitimini tamamlayan İlknur, 2013'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başladı. Halen Yalova Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde Sosyal Politika alanında eğitim hayatına devam etmektedir.